

Angst en vertrouwen

Het effect van positieve en negatieve factoren op
veiligheidsbeleving

Samenwerking tussen Dienst Onderzoek en Statistiek van de gemeente
Amsterdam en de Vrije Universiteit van Amsterdam

drs. Josca Boers

In samenwerking met:

prof. dr. Hans Boutellier

drs. Jeroen Slot

dr. Harry Smeets

dr. Ronald van Steden

**Vrije Universiteit Amsterdam
Gemeente Amsterdam, Dienst Onderzoek en Statistiek
2008**

Uitgave 8 in de serie Dynamics of Governance (Dynamiek van Bestuur)

Uitgever: Dynamics of Governance, Faculteit der Sociale Wetenschappen,
Vrije Universiteit, Amsterdam

© 2008 J. Boers; Veiligheid & Burgerschap

Omslagontwerp: S. van der Ploeg, Room for ID's, Nieuwegein

Foto omslag: iStockphoto TM

Druk- en bindwerk: Reprografie Vrije Universiteit, Amsterdam

Niets in deze uitgave mag worden verveelvoudigd
en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie,
microfilm of op welke andere wijze ook zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

No part of this publication may be reproduced, stored in a
retrieval system or transmitted in any form or by any means,
electronic, mechanical or photocopying, recording, or otherwise
without the prior permission of the author.

ISBN-13: 978-90-78223-08-5

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1. Inleiding	9
1.1 Benadering	9
1.2 De Amsterdamse Veiligheidsindex	10
1.3 Wat is veiligheid?	11
1.4 Positieve en negatieve factoren van veiligheid	12
1.5 Probleemstelling en conceptueel model	17
2. Methode van onderzoek	19
2.1 Theoretisch model	19
2.2 Werkwijze	20
2.3 Operationalisatie van de factoren in de vragenlijst	20
2.4 Analyse van de factoren	23
2.5 Operationalisaties van de factoren in het model	29
3. Analyse van het model	31
3.1 Samenhang factoren	32
3.2 Samenhang tussen de factoren en veiligheidsbeleving	33
3.3 Toetsen van het model	34
3.4 Nieuw model van veiligheidsbeleving	38
3.5 In hoeverre wordt veiligheidsbeleving verklaard?	40
4. Conclusies	43
Bijlage Vragenlijst	48
Bijlage Oorspronkelijke factoren	56
Bijlage Factoranalyse	58
Bijlage Regressieanalyse	59
Bijlage Gebruikte methode	60
Bijlage Literatuurlijst	62

Samenvatting

De media berichten er bijna dagelijks over en ook in de politiek speelt het een grote rol: de veiligheidsbeleving van burgers. Hierbij gaat het echter niet om hoe *veilig* burgers zich voelen, maar om hoe *onveilig* burgers zich voelen. Ook in de wetenschap is de gebruikelijke benadering het verlagen van onveiligheidsgevoelens in plaats van het verhogen van veiligheidsgevoelens. In dit onderzoek belichten we beide aspecten van veiligheid. Factoren die de veiligheidsbeleving verlagen noemen we negatieve factoren, factoren die veiligheidsbeleving verhogen positieve factoren. De vraag in dit onderzoek is of het toevoegen van positieve factoren naast negatieve factoren de meting van veiligheidsbeleving verbetert. En wat is de rol van de positieve factoren en wat is de rol van de negatieve factoren?

Aanleiding voor het onderzoek zijn de ontwikkelingen van de Amsterdamse Veiligheidsindex. Dit instrument laat zien hoe veilig elke buurt in Amsterdam is. Ook de veiligheidsindex meet de onveiligheid in plaats van de veiligheid. De veiligheidsindex bestaat op hoofdniveau uit twee cijfers: objectief en subjectief. De objectieve index bestaat uit politiecijfers en slachtoffercijfers. De subjectieve index bestaat uit enquêtegegevens over onveiligheidsgevoelens, vermijdingsgedrag en leefbaarheid. Alleen de objectieve index heeft in de afgelopen jaren een stevige positie weten te krijgen binnen het beleid van Amsterdam. Maar veiligheid is meer dan criminaliteit alleen en voor een goed beeld van de veiligheid is ook daar inzicht in nodig.

In dit onderzoek is het effect van zeven factoren op de veiligheidsbeleving getoetst in een model. Drie van de zeven factoren zijn zogenaamde negatieve factoren, de overige vier positieve factoren. Voor de keuze van de negatieve factoren is gebruik gemaakt van het meest recente model in de Nederlandse literatuur, het model van Opperlaar en Wittebrood (2006). Hierin verklaren tien factoren de angst voor criminaliteit. Van dit model hebben we de factoren meegenomen die van buiten af beïnvloedbaar lijken: de factor criminaliteit en overlast, verloedering en slachtofferschap. Onderzoek naar positieve factoren is schaarser, maar van sociale cohesie, vertrouwen in de buurt, zelfredzaamheid en leefbaarheid zijn in de literatuur verbanden gevonden met veiligheidsbeleving.

Sociale cohesie kan het beste omschreven worden als de binding van burgers met hun buurtgenoten en de buurt. In dit onderzoek is dit gemeten door te vragen naar de relatie met buurtgenoten. Vertrouwen in

de buurt geeft weer in hoeverre iemand zijn of haar identiteit ontleent aan de buurt waarin men woont. Dit is gemeten door te vragen naar de betrokkenheid en commitment van burgers met hun buurt. Zelfredzaamheid is het geloof in jezelf een angstige situatie aan te kunnen of een onprettige situatie te kunnen controleren, dat geoperationaliseerd is door te vragen naar de invloed die burgers denken te hebben om eigen slachtofferschap te voorkomen. De laatste positieve factor, leefbaarheid, geeft weer hoe goed de openbare ruimte is onderhouden. Dit is geoperationaliseerd door te vragen naar het onderhoud van de openbare ruimte.

Behalve de drie negatieve en de vier positieve factoren was de veronderstelling dat ook risicoperceptie een rol speelt bij de veiligheidsbeleving. Dit is de ingeschatte kans om zelf slachtoffer te worden van criminaliteit. Risicoperceptie is in het model een intermediaire factor. Dit houdt in dat het effect van de factoren die veiligheidsbeleving verklaren voor een deel loopt via risicoperceptie. Risicoperceptie is daarmee de cognitieve component die veiligheidsbeleving, de affectieve component, verklaart. Wanneer burgers bijvoorbeeld hun buurt leefbaar vinden, hebben ze het idee dat ze minder snel slachtoffer worden en dit leidt tot een hogere veiligheidsbeleving.

Om het model te toetsen is via het internet een vragenlijst verspreid onder bewoners van Amsterdam. Voor afname van de vragenlijst is gebruik gemaakt van het online panel van Dienst Onderzoek en Statistiek (O+S). Deze bestaat uit ruim 3.300 Amsterdammers. In totaal vulden ruim 1.400 respondenten de vragenlijst in, een respons van 42%. De resultaten van de (regressie) analyse laten zien dat niet alle drie de negatieve factoren en alle vier de positieve factoren onafhankelijke voorspellers zijn van veiligheidsbeleving. Verloedering en sociale cohesie hebben in het model geen toegevoegde waarde. Bij beide factoren is dit te verklaren door hun samenhang met een andere factor. Verloedering heeft een vrij hoge samenhang met de factor criminaliteit en overlast. Sociale cohesie heeft een vrij hoge samenhang met de factor vertrouwen in de buurt. Een andere reden waarom sociale cohesie niet is opgenomen in het model zijn de gehanteerde definities in dit onderzoek. Sociale cohesie is in dit onderzoek gedefinieerd als de relatie die buurbewoners met elkaar hebben. Het gaat hierbij om (gepercipieerde) contacten. Vertrouwen in de buurt is gedefinieerd als de betrokkenheid en commitment die buurbewoners met de buurt hebben. Hierbij gaat het dus niet om contactmomenten maar om het vertrouwen dat men heeft in de buurt. Ook dit laatste zou men kunnen beschouwen als een vorm van sociale cohesie. Omdat beide factoren in dit onderzoek wel duidelijk iets anders meten, moesten beide factoren gescheiden worden en had elke factor een eigen naam nodig. Aan de hand van dit onder-

zoek kan daarom niet worden gezegd dat sociale cohesie er niet toe doet als het gaat om veiligheidsbeleving. Wel kan worden gesteld dat het vertrouwen in de buurt een grotere rol speelt dan de daadwerkelijke contactmomenten die men heeft met de burens.

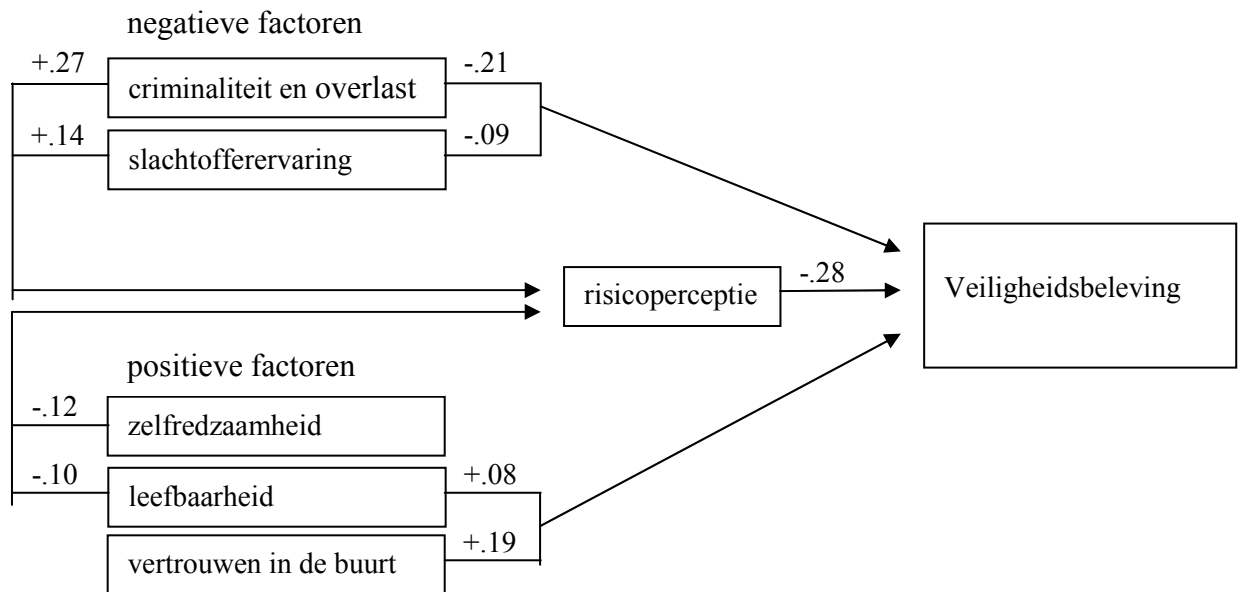
Uit dit onderzoek blijkt dat het toevoegen van positieve factoren naast negatieve factoren de veiligheidsbeleving sterk verbetert. De perceptie van criminaliteit en overlast in de buurt is de beste voorspeller van veiligheidsbeleving, gevolgd door vertrouwen in de buurt, slachtofferschapservaring, leefbaarheid en zelfredzaamheid. In mate van belangrijkheid staan positieve en negatieve factoren door elkaar. Dit betekent dat beide soorten factoren belangrijk zijn in het voorspellen van veiligheidsbeleving. Naast de veel gebruikte negatieve factoren blijken dus ook de positieve factoren een belangrijke rol te spelen in veiligheidsbeleving en dan met name het vertrouwen in de buurt. Hoe meer iemand zich vertrouwd voelt in de buurt, hoe veiliger iemand zich voelt.

Behalve positieve en negatieve factoren speelt ook de intermediaire factor een rol in het model. Dit betekent dat de effecten van de positieve en de negatieve factoren op veiligheidsbeleving deels lopen via risicoperceptie. Zo zorgt een leefbare buurt op twee manieren voor een hogere veiligheidsbeleving bij burgers. In de eerste plaats direct: een leefbare buurt zorgt ervoor dat burgers zich veiliger voelen. In de tweede plaats indirect: een leefbare buurt zorgt ervoor dat burgers denken minder snel slachtoffer te worden van een delict en dit zorgt ervoor dat burgers zich veiliger voelen. Niet alle vijf de factoren vertonen het veronderstelde directe effect op veiligheidsbeleving en een indirect effect op veiligheidsbeleving via risicoperceptie. Zelfredzaamheid laat alleen een effect zien op veiligheidsbeleving via risicoperceptie. Iemand die hoog scoort op zelfredzaamheid schat de kans op eigen slachtofferschap klein in. Hierdoor voelt iemand zich veilig. Vertrouwen in de buurt laat alleen een direct effect zien op veiligheidsbeleving. Hoe meer iemand zich vertrouwd voelt in de buurt, hoe veiliger iemand zich voelt.

In het onderzoek hebben we naast positieve en negatieve factoren in de berekening ook rekening gehouden met vier achtergrondvariabelen. De resultaten zijn altijd gecontroleerd voor persoonlijkheid, leeftijd, geslacht en de invloed van media. Wanneer deze factoren worden meegerekend bij het verklaren van de veiligheidsbeleving, dan verklaart het model 43% van de veiligheidsbeleving¹.

¹ Uit een artikel van Kalmijn & Kraaykamp (1999) blijkt dat de gemiddelde verklaarde variantie in Nederlandse sociaal-psychologische studies 38% is.

Model van veiligheidsbeleving

Het onderzoek laat zien dat hoe veilig iemand zich voelt, wordt bepaald door zowel positieve als negatieve factoren. Beide soorten factoren hebben effect op de veiligheidsbeleving. Dit betekent dat het meten van veiligheid niet volstaat met alleen negatieve factoren, de meest gebruikte benadering tot nu toe. Voor een meer volledige benadering van het begrip moeten ook andere dimensies van veiligheid een rol spelen. Veiligheid in een buurt wordt kennelijk niet alleen verhoogd door te zorgen voor een afname van criminaliteit, maar ook door te zorgen voor een toename van het vertrouwen, leefbaarheid en zelfredzaamheid van burgers in de buurt.

1. Inleiding

1.1 Benadering van het begrip veiligheid

In het kader van de Frans Denkers leerstoel is het onderzoeksprogramma Veiligheid & Burgerschap ontwikkeld. Eén van de onderzoekthema's van het programma is het ervaren veiligheidsgevoel² van burgers. In Nederland staat de veiligheid van burgers al lang hoog op de politieke agenda. Na de gemeenteraadsverkiezingen van 2002 is ook op lokaal niveau nog een extra impuls gegeven aan veiligheid van burgers. Het gaat hierbij om sociale veiligheid. Dit betekent dat de bedreiging van veiligheid niet van buiten komt (vanuit andere landen, vanuit de natuur of vanuit de technologie) maar van binnen (Bruinsma & Bernasco, 2004). Sociale veiligheid houdt de afwezigheid van bedreigingen van de ene burger(groep) ten opzichte van de andere burger(groep) in (Elffers & de Jong, 2004). Hoewel de aandacht uitgaat naar veiligheid is de gebruikelijke benadering juist het tegenovergestelde. Het gaat niet om hoe *veilig* de burger zich voelt maar om hoe *onveilig* de burger zich voelt. Deze benadering geldt niet alleen voor de politiek en de media, maar ook voor de wetenschap (zie o.a. modellen van Garofalo, 1981; Taylor & Hale, 1986; Jackson, 2004).

Veiligheid is echter meer dan bescherming, risicobeheersing en controle en draagt bij aan de vertrouwenseconomie van de samenleving (Boutellier, 2006). Onderzoek hiernaar is duidelijk schaarser dan onderzoek naar factoren die de veiligheidsbeleving verlagen. Het meten van veiligheidsbeleving gebeurt tot nu toe voornamelijk door middel van factoren die de veiligheidsbeleving verlagen. De hypothese is echter dat het niet volstaat om alleen deze factoren mee te nemen. Het huidige onderzoek richt zich op beide soorten factoren en hun onderlinge relatie. Factoren die de veiligheidsbeleving verhogen, hebben een positief effect op de veiligheidsbeleving. Deze factoren noemen we daarom positieve factoren. Factoren die de veiligheidsbeleving verlagen hebben een negatief effect op de veiligheidsbeleving. Deze factoren noemen we dan ook negatieve factoren.

² In dit onderzoek worden de termen veiligheidsgevoel en veiligheidsbeleving door elkaar gebruikt.

De vraag in dit onderzoek is of het toevoegen van positieve factoren naast negatieve factoren de meting van veiligheidsbeleving verbetert. En wat is de rol van de positieve factoren en wat is de rol van de negatieve factoren?

Dit is onderzocht door het effect van zeven factoren op de veiligheidsbeleving te toetsen. Drie van de zeven factoren zijn zogenaamde negatieve factoren, de overige vier positieve factoren. Omdat de resultaten kunnen leiden tot aanpassingen en implementaties in de praktijk, worden alleen factoren meegenomen die door beleidsmaatregelen te beïnvloeden zijn. Persoonfactoren zoals leeftijd en geslacht zijn daarom in dit onderzoek niet (direct) meegenomen. Hoe het model tot stand is gekomen wordt in dit hoofdstuk besproken.

1.2 De Amsterdamse Veiligheidsindex

Aanleiding voor het onderzoek is de Amsterdamse Veiligheidsindex. Dit instrument brengt sinds 2003 eenheid in de veelheid van ‘veiligheidscijfers’, vergelijkt verschillende wijken met elkaar en laat zien hoe veiligheid door de tijd verandert. Hoewel de naam anders doet vermoeden, meet de veiligheidsindex niet de veiligheid maar juist de onveiligheid.

De Amsterdamse Veiligheidsindex bestaat op hoofdniveau uit twee cijfers: objectief en subjectief. De objectieve index bestaat uit ‘harde’ cijfers: politiestatistieken en slachtoffercijfers. De subjectieve index omvat ‘zachte’ enquêtécijfers: onveiligheidsgevoelens, vermijdingsgedrag en leefbaarheid. De index meet op deze manier onveiligheid vanuit twee verschillende invalshoeken: aan de ene kant de cijfermatige onveiligheidsbeleving en aan de andere kant de gepercipieerde onveiligheidsbeleving. De keuze voor deze twee indexen is bewust gemaakt, de reden hiervoor is dat het gaat om twee verschillende elementen van veiligheid. Deze benadering wijkt af van de veiligheidsindex van Rotterdam, waarbij objectieve en subjectieve gegevens worden samengevoegd tot één index. Het oordeel van de burgers telt in de Rotterdamse index zwaarder mee dan politiecijfers.

In Amsterdam heeft alleen de objectieve index in de loop van de jaren een stevige positie gekregen binnen het beleid. Dit komt omdat het zetten van doelstellingen voor politiecijfers meer grijpbaar en makkelijker te definiëren is dan het zetten van doelstellingen voor onveiligheidsgevoelens. De subjectieve index geeft echter complementaire informatie over die vormen van veiligheid die niet direct met criminaliteit

te maken hebben. Alleen kijken naar de objectieve index gaat dan ook voorbij aan dat er nog andere aspecten dan criminaliteit een rol spelen bij veiligheidsbeleving. Het is daarom belangrijk om de subjectieve veiligheid zo goed mogelijk in kaart te brengen. In de Amsterdamse index is dit tot nu toe gedaan door eenheid te brengen in de veelheid van veiligheidscijfers. De subjectieve index bestaat tot nu toe uit negatieve factoren, factoren die de veiligheidsbeleving verlagen. Maar welke cijfers geven nu de veiligheidsbeleving van burgers goed weer en welke factoren zijn belangrijk bij het meten van veiligheidsbeleving? Met dit onderzoek proberen we daar duidelijkheid in te krijgen.

1.3 Wat is veiligheid?

Hoewel sinds het begin van de jaren zeventig internationaal veel onderzoek wordt gedaan naar onveiligheidsbeleving ontbreekt een eenduidige inhoudelijke definitie. Een oorzaak hiervan is dat het begrip kan worden bekeken vanuit verschillende disciplines met ieder hun eigen visie. Zo benadert criminologie veiligheidsbeleving vanuit het strafrecht, terwijl voor de psychologie veiligheid meer is dan misdaad alleen. Niet alleen delicten waar burgers aangifte of melding van kunnen doen zorgen voor gevoelens van onveiligheid, maar ook een slecht verlichte straat kan de onveiligheidsbeleving verhogen.

Een poging tot een discipline overstijgende definitie van onveiligheidsbeleving is gedaan door Manunta (1999). Daarin maakt hij gebruik van een bijna wiskundige formule. Onveiligheidsbeleving is een functie van de aanwezigheid van buit, bescherming en een dreiging in een bepaalde situatie. Een goede beschrijving van alle elementen is noodzakelijk om te kunnen spreken van onveiligheid. Zonder een buit is er immers niets om te beschermen, zonder bescherming geen reden om te streven naar veiligheid en zonder dreiging geen reden om te beschermen. De dreiging hoeft geen feitelijke dreiging van criminaliteit te zijn. Burgers voelen zich ook onveilig door ervaringen met overlast, hinder, gevoelens van onbehagen, veranderingen in de buurtcontext en bestaanszekerheid in het algemeen. Sterker nog, de feitelijke bedreiging door criminaliteit lijkt zelfs een beperkte rol te spelen bij veiligheidsgevoelens (Vanderveen, 1999). Onveiligheidsbeleving kan in deze zin worden opgevat als een ‘semantisch sleepnet’ voor problemen die variëren van terrorisme tot vervuiling en van overlast tot georganiseerde misdaad (Boutellier, 2005). Jackson (2004) gebruikt hiervoor de term ‘geuite’ angst (*expressive fear*) naast ‘ervaren’ angst (*experienced fear*). ‘Ervaren’ angst wordt bepaald door de directe omgeving, criminaliteit

en de persoonlijke kwetsbaarheid. ‘Geuite’ angst staat meer symbool voor alle mogelijke sociale problemen. De geuite angst houdt niet zozeer de angst in om zelf slachtoffer te worden van criminaliteit als wel zorgen om criminaliteit en veiligheid in het algemeen.

Omdat het begrip veiligheid moeilijk te omschrijven is, is een veel gebruikte methode het ontleden van het begrip in constructen of lagen. Vanderveen (2006) omschrijft in haar proefschrift ‘fear of crime’ door middel van vijf onderliggende constructen. In vier van de vijf constructen speelt slachtofferschap een rol (geschatte kans op slachtofferschap, inschatting gevolgen slachtofferschap, angst voor eigen slachtofferschap en dat van een belangrijke naaste). In het vijfde construct gaat het om gevoelens van onveiligheid (alleen, samen, ’s avonds thuis, op straat en zich op zijn gemak voelen). Een andere manier om onveiligheid te benaderen is door gebruik te maken van verschillende invalshoeken. Hierbij gaat het niet alleen om criminaliteit, maar ook om andere aspecten die kunnen zorgen voor onveiligheidsgevoelens. Boutellier (2005) noemt dit veiligheidslagen en onderscheidt er vier:

- de angst om daadwerkelijk slachtoffer te worden van criminaliteit
- de onrust over criminaliteit als maatschappelijk probleem
- de onvrede met allerlei sociale problemen
- de algemene onzekerheden die samenhangen met onze maatschappij

In het huidige onderzoek is veiligheid geoperationaliseerd door middel van de constructen van Vanderveen en Boutellier. Om veiligheid in brede zin te meten, is het namelijk belangrijk dat naast de dimensie van criminaliteit ook andere dimensies van onveiligheid worden meegenomen.

1.4 Positieve en negatieve factoren van veiligheid

In dit onderzoek wordt gekeken naar de rol van positieve en negatieve factoren bij veiligheidsbeleving. Voorwaarde van deze factoren is dat ze van buiten af te beïnvloeden zijn. Persoonsfactoren zoals leeftijd en geslacht worden in dit onderzoek niet (direct) meegenomen. De reden hiervoor is dat de resultaten van het onderzoek moeten kunnen leiden tot aanpassingen en implementaties in de praktijk. Voor de keuze van de negatieve factoren kon gebruik worden gemaakt van bestaand onderzoek waarbij negatieve factoren de angst voor criminaliteit verklaren. In het onderzoek wordt gebruik gemaakt van het meest recente model in de Nederlandse literatuur, het model van Oppelaar en Wittebrood

(2006). In dit model verklaren tien factoren de angst voor criminaliteit. Het model maakt onderscheid tussen factoren gericht op kenmerken van de persoon zelf (individuele context), de directe omgeving (situationele context) en de sociaal-culturele context waarin mensen leven. Vier van de tien factoren van het model behoren tot de individuele context en zes tot de situationele context. Persoonlijkheid, kwetsbaarheid, leefstijl en slachtofferervaring behoren tot de individuele context. De zes factoren die tot de situationele context behoren, zijn: inrichting publieke ruimte, sociale samenstelling, sociale cohesie, verloedering, overlast en criminaliteit. Factoren die behoren tot de sociaal-culturele context zijn niet nader gespecificeerd in het model zelf. Voorbeeld hiervan zijn de ontwikkelingen in de media, individualisering en veranderde sociale verhoudingen en internationalisering. Naast de individuele en situationele kenmerken kent het model nog een belangrijke factor die een rol speelt bij angst: risicoperceptie. Dit is de perceptie van de kans dat je zelf slachtoffer wordt. Risicoperceptie is in het model een intermediaire factor. Dit houdt in dat het effect van de factoren die de veiligheidsbeleving verklaren voor een deel loopt via risicoperceptie. Risicoperceptie gaat niet om gevoelens maar om inschatting van slachtofferschap van criminaliteit. Deze inschatting beïnvloedt de uiteindelijke angstgevoelens. Risicoperceptie is daarmee de cognitieve component die angstbeleving, de affectieve component, verklaart.

Het conceptuele model is slechts gedeeltelijk getoetst omdat er alleen gebruik is gemaakt van beschikbare gegevens (o.a. Politie Monitor Bevolking van 2004 en 2005). Hierdoor kon bijvoorbeeld het effect van persoonlijkheid en de inrichting van de publieke ruimte niet worden onderzocht. Risicoperceptie is indirect gemeten aan de hand van de perceptie van het voorkomen van criminaliteit en overlast in de veronderstelling dat mensen die grote problemen in hun buurt ervaren ook de kans op slachtofferschap hoog inschatten. De factoren criminaliteit en overlast zijn als één factor getoetst en hetzelfde geldt voor kwetsbaarheid en leefstijl.

Het model van Oppelaar en Wittebrood kent voornamelijk factoren die de onveiligheidsbeleving verlagen. Een uitzondering hierop is de factor sociale cohesie. Daarnaast bevat het model twee factoren waarvan niet direct duidelijk is of ze de onveiligheidsbeleving verhogen of verlagen: inrichting publieke ruimte en sociale samenstelling. Omdat er rekening wordt gehouden met meerdere factoren tegelijk vormt het model het vertrekpunt voor het model in het huidige onderzoek. Uit het model worden de factoren meegenomen die beleidsmatig te beïnvloeden zijn: criminaliteit en overlast, slachtofferschap en verloedering. Daarnaast zal ook de factor risicoperceptie in het huidige model worden getoetst als intermediaire factor. De overige factoren zijn in mindere

mate beleidsmatig te beïnvloeden en worden niet meegenomen in dit onderzoek.

In het model van Oppelaar en Wittebrood wordt één positieve factor meegenomen: sociale cohesie. Deze factor is gemeten aan de hand van negen stellingen over contact met de burens en de gehechtheid aan de buurt. Net als bij de negatieve factoren is de eis van de positieve factoren in ons onderzoek dat ze beleidsmatig te beïnvloeden moeten zijn. Hierdoor vallen persoonlijke factoren en leefstijlfactoren af. Positieve factoren zijn factoren die de veiligheidsbeleving verhogen, factoren die ervoor zorgen dat burgers zich juist veilig voelen. Onderzoek hierover is schaars. Op sociale cohesie na is er van weinig factoren bekend dat ze zorgen voor een hogere veiligheidsbeleving. Onderzoek waarin meerdere positieve factoren (in een model) de veiligheidsbeleving verklaren lijkt nog niet eerder uitgevoerd te zijn. Wel zijn er onderzoeken waarin positieve factoren een verband laten zien met veiligheidsbeleving. Met het criterium dat de factoren extern te beïnvloeden moeten zijn, levert een zoektocht in de literatuur de volgende factoren op voor het huidige model: sociale cohesie, vertrouwen in de buurt, zelfredzaamheid en leefbaarheid. In het vervolg van dit hoofdstuk zullen deze gevonden verbanden worden beschreven.

Alleen naar de relatie tussen sociale cohesie in een buurt en de veiligheidsbeleving is veel onderzoek gedaan. Sociale cohesie kan het beste omschreven worden als de binding van burgers met hun buurtgenoten en de buurt. Met andere woorden: in hoeverre is er in een buurt sprake van formele en informele netwerken? In het algemeen is de veronderstelling dat hoe hoger de sociale cohesie in een buurt, hoe minder criminaliteit er in die buurt plaatsvindt. Doordat buurtbewoners elkaar groeten, contact met elkaar hebben en elkaar kunnen aanspreken op ongewenst gedrag ontstaat er sociale controle in de buurt. Hierdoor krijgen problemen als verloedering en overlast in een buurt minder kans. Naast een effect op de daadwerkelijke criminaliteit heeft sociale cohesie ook een duidelijke invloed op de veiligheidsbeleving. De operationalisatie van het begrip sociale cohesie verschilt nogal per onderzoek, maar centraal staat vaak de vraag hoe vaak men contact heeft met buurtgenoten en hoe de kwaliteit is van dit contact.

Het hebben van goede burens is om twee redenen belangrijk voor de veiligheidsbeleving. In de eerste plaats is het belangrijk voor mensen om te weten dat ze er zijn en dat ze indien nodig een beroep op hen kunnen doen. In de tweede plaats verwacht men van burens dat ze betrouwbaar zijn en daarmee een verlengstuk voor het verzekeren van de eigen veiligheid (Wree, 2006). Het hebben van goede burens hoeft niet in te houden dat men ze dagelijks spreekt. Bellair (1997) laat in zijn onderzoek zien dat ook af en toe contact met de burens belangrijk is voor

de sociale controle en de sociale cohesie in een buurt. Jaarlijks contact met de burens draagt volgens hem al bij aan de veiligheidsbeleving. Lee (2003) stelt het nog sterker. Een hogere veiligheidsbeleving ligt niet alleen aan de daadwerkelijke sociale cohesie maar ook aan de ervaren sociale cohesie. Het gaat erom of burens van elkaar verwachten dat ze hulp krijgen indien dat nodig is en niet zozeer om het daadwerkelijke contact met de burens. De perceptie van sociale cohesie is genoeg voor een positief effect op de veiligheidsbeleving. Dit zou kunnen samengevat worden onder de term option value. Een term die komt uit de economie: 'onder bereik hebben zonder het te gebruiken'. Naast (gepercipieerde) contacten met de burens wordt sociale cohesie ook geoperationaliseerd door middel van meer algemene percepties van buurtbewoners en de buurt (Sampson, 1997). Deze manier overlapt voor een gedeelte met de volgende factor in het model: vertrouwen in de buurt.

De tweede factor 'vertrouwen in de buurt' geeft weer in hoeverre de burger zich vertrouwd voelt in de buurt, het idee heeft bij de groep te horen en zich herkent in de buurt. Vertrouwen in de buurt kan er toe leiden dat bewoners zich willen inzetten voor de algemene leefbaarheid in de buurt, zoals het schoonhouden van de buurt, de veiligheid en het sociale klimaat. Zo zullen burgers overtreders aanspreken omdat dat gewoonte is geworden en omdat het vertrouwen bestaat dat ze niet alleen staan, maar steun krijgen van anderen (Boutellier e.a., 2007). Op deze manier zorgt het vertrouwen in de buurt voor een veiliger buurt door de aanwezigheid van netwerken, wederkerigheid en vertrouwen. Wanneer iemand zich vertrouwd voelt in de buurt, zorgt dit voor 'social inclusion', oftewel dat iemand zich bij de groep vindt horen. Erbij horen geeft iemand identiteit. Wanneer iemand bij een groep hoort, zorgt dit voor geborgenheid en zekerheid en dit leidt tot hogere veiligheidsgevoelens. Brodsky (1999) spreekt van 'psychological sense of community'. Dit houdt in dat buurtbewoners het gevoel hebben erbij te horen, dat men er toe doet en het vertrouwen heeft dat behoeften worden bevredigd door deze commitment. Het gaat dus niet alleen om het gevoel van identiteit en erbij horen, maar ook om de interactie met anderen van de groep. In deze definitie houdt vertrouwen in de buurt een continuüm in met aan de ene kant isolatie en ontheemding en aan de andere kant actieve commitment en betrokkenheid. Deze betrokkenheid kan zich uiten in vrijwilligerswerk en sociale netwerken. Hieruit is af te leiden dat vertrouwen in de buurt gerelateerd is aan sociale cohesie. Een lage sociale cohesie betekent dat er weinig contact en vertrouwen is tussen buurtbewoners onderling en dit zorgt ervoor dat individuele buurtbewoners zich niet herkennen in de buurt. Pain (2000) gebruikt het tegenovergestelde begrip van vertrouwen in de buurt en spreekt over social exclusion. Dit is de perceptie te worden uitgesloten en een buiten-

staander te zijn. Als voorbeeld neemt hij pesten. Pesten kan angst veroorzaken bij de slachtoffers, deze zullen zich daardoor meer en meer terugtrekken. Het effect is dat ze niet meer bij de groep horen, social exclusion.

De derde factor is zelfredzaamheid. Op collectief niveau is hierbij samenhang te zien met sociale cohesie. Een hoge sociale cohesie duidt er op dat de buurtbewoners met elkaar zorgen voor het welzijn van de buurt. In ons model nemen we niet de collectieve zelfredzaamheid mee, maar de individuele zelfredzaamheid. Individuele zelfredzaamheid is het vermogen om actie te ondernemen om bepaalde doelen te bereiken (Bandura 1997). Meer toegepast op onveiligheidsbeleving is zelfredzaamheid het geloof in jezelf een angstige situatie aan te kunnen of anders gezegd een onprettige situatie te kunnen controleren. Het gaat om de perceptie invloed te hebben om slachtofferschap te voorkomen. Een andere benadering van zelfredzaamheid ligt in de persoonlijkheid. Een zelfredzaam persoon is iemand die goed voor zichzelf kan opkomen en zelfstandig is (Verweij, 2002). Wanneer het gaat om onveiligheidsbeleving in het algemeen is er geen verschil tussen de zelfredzaamheid van mannen en vrouwen. Wanneer het echter gaat om specifieke situaties dan blijken mannen een grotere zelfredzaamheid te hebben dan vrouwen (Vitelli, 1993).

Zelfredzaamheid kan ook negatief geformuleerd worden en dan spreken we over kwetsbaarheid. Kwetsbaarheid speelt een belangrijke rol bij onveiligheidsbeleving. Naar de relatie tussen kwetsbaarheid en onveiligheidsbeleving is meer onderzoek gedaan dan naar de relatie tussen zelfredzaamheid en veiligheidsbeleving. Killias (2000) maakt onderscheid tussen drie vormen van kwetsbaarheid: persoonlijk, sociaal en situationeel. Sociale kwetsbaarheid wordt bijvoorbeeld veroorzaakt door de buurt waarin iemand woont, persoonlijke kwetsbaarheid door geslacht en de leeftijd. Zo voelen vrouwen en ouderen zich over het algemeen onveiliger dan mannen en jongeren (Golant, 1984; Fetchenhauer & Buunk, 2005; Vanderveen, 1999). Dit komt omdat zij het idee hebben minder weerbaar te zijn en minder capabel om zich te verdedigen in onprettige situaties. Uit onderzoek van Killias (2000) lijkt persoonlijke kwetsbaarheid niet zozeer te ontstaan door fysieke kenmerken van een persoon of het gebrek in zelfvertrouwen maar door de perceptie van de eigen kwetsbaarheid. Het uitspreken van de eigen kwetsbaarheid zorgt ervoor dat iemand zich ook kwetsbaar voelt in bepaalde situaties en zich hier naar gedraagt. Het effect hiervan is een grotere onveiligheidsbeleving.

Naast persoonlijke en sociale kwetsbaarheid bestaat er volgens Killias (2000) ook situationele kwetsbaarheid. Hiermee doelt hij bijvoorbeeld op de aanwezigheid van straatverlichting of zogenaamde

‘hotspots’ in een buurt die angst kunnen veroorzaken. Deze kenmerken bepalen de leefbaarheid van de buurt, de vierde factor in het huidige model. Onder leefbaarheid wordt de kwaliteit van de woning, sociale relaties, woonomgeving, voorzieningen en het toekomstperspectief van de buurt verstaan (Van Dijk e.a., 2000). Verschillende onderzoeken laten verschillende relaties zien tussen leefbaarheid en veiligheidsgevoelens. Naast directe verbanden wordt ook gesuggereerd dat het effect van leefbaarheid op de veiligheidsbeleving loopt via de sociale cohesie (Oppelaar en Wittebrood, 2006) of dat sociale cohesie de leefbaarheid beïnvloedt onafhankelijk van gevoelens van onveiligheid (Van Dijk e.a., 2000).

Net als zelfredzaamheid is ook naar leefbaarheid weinig onderzoek gedaan. Wel is het tegenovergestelde onderzocht: onleefbaarheid, oftewel verloedering. Indicatoren voor verloedering zijn sociale en fysieke kenmerken in een buurt die worden gezien als zorgwekkend en een mogelijke bedreiging vormen voor bewoners (Jackson, 2004). Voorbeelden van zulke indicatoren zijn dronken mensen, hangjongeren, graffiti en rommel op straat. Overlast en verloedering (bijvoorbeeld een gebroken raam) sporen crimineel gedrag aan doordat men denkt dat er in een buurt weinig sociale controle bestaat en dus een kleine pakkans. Hierdoor zorgt verloedering voor hogere criminaliteit. Deze theorie staat ook wel bekend als de ‘broken window’ theorie (Wilson & Kelling, 1982).

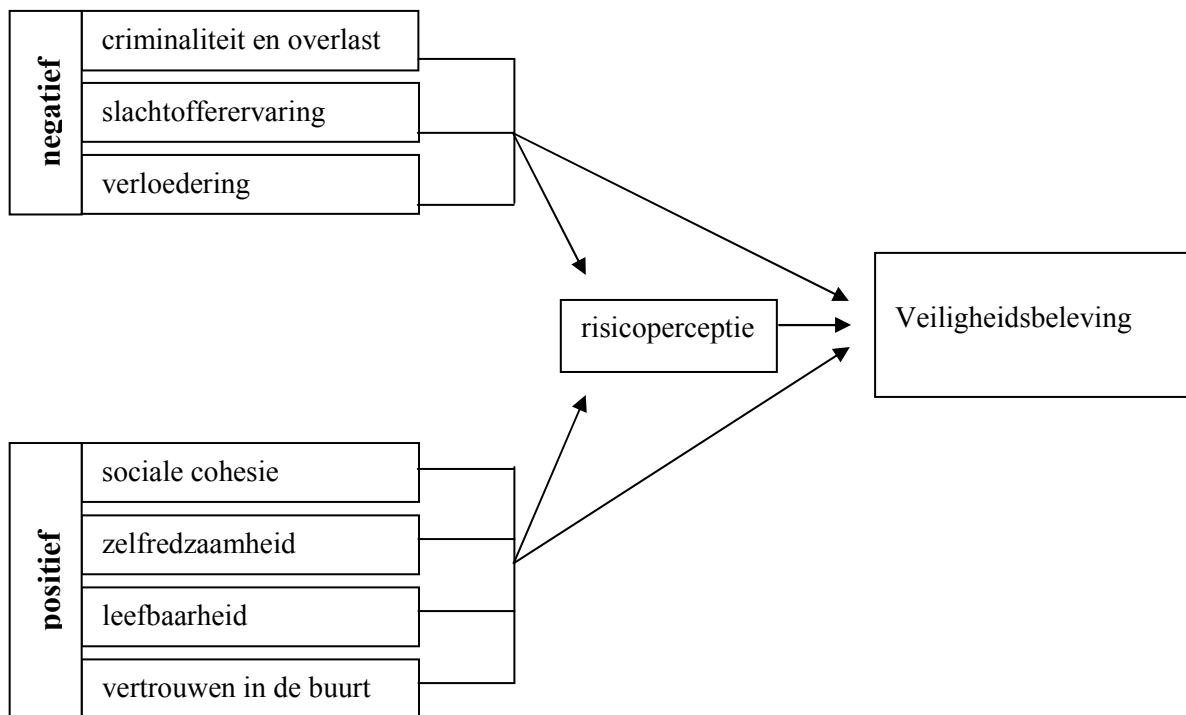
1.5 Probleemstelling en conceptueel model

Veiligheidsbeleving wordt doorgaans gemeten met behulp van factoren die de veiligheid verlagen zoals criminaliteit en slachtofferschap. Veiligheid is echter meer dan bescherming, risico en controle en draagt bij aan de vertrouwenseconomie van de samenleving (Boutellier, 2006). In dit onderzoek belichten we daarom beide aspecten van veiligheid. Factoren die de veiligheid verlagen noemen we negatieve factoren, factoren die de veiligheid verhogen positieve factoren. De vraag in dit onderzoek is of het toevoegen van positieve factoren naast negatieve factoren de meting van veiligheidsbeleving verbetert. En wat is de rol van de positieve factoren en wat is de rol van de negatieve factoren? Dit is onderzocht door het effect van zeven factoren op de veiligheidsbeleving te toetsen in een model.

In het onderzoek gaan we het effect na van drie negatieve factoren (criminaliteit en overlast, slachtofferervaring en verloedering) en vier positieve factoren (sociale cohesie, vertrouwen in de buurt, zelfred-

zaamheid en leefbaarheid) op veiligheidsbeleving. De onderlinge relatie tussen deze twee soorten factoren is niet eerder onderzocht. De effecten van de positieve en de negatieve factoren worden onderzocht aan de hand van een voor dit onderzoek ontworpen model. In het model wordt verondersteld dat naast directe effecten van factoren op veiligheidsbeleving een deel van het effect loopt via de intermediaire factor risicoperceptie.

Figuur 1.2 Te toetsen model in het onderzoek

Voor de negatieve factoren en risicoperceptie kon gebruik worden gemaakt van het meest recente model van veiligheidsbeleving in de Nederlandse literatuur, het model van Oppelaar en Wittebrood (2006). Onderzoek naar positieve factoren is schaarser. Op sociale cohesie na is er van weinig factoren bekend dat ze zorgen voor een hogere veiligheidsbeleving. In de wetenschappelijke literatuur hebben we naast sociale cohesie drie factoren gevonden die samenhangen met veiligheidsbeleving. In het onderzoek zijn alleen factoren meegenomen die beleidsmatig te beïnvloeden zijn. Dit is gedaan zodat de resultaten en implicaties van het onderzoek bruikbaar zijn voor de overheid. In het volgende hoofdstuk wordt uitgelegd hoe het model is getoetst.

2. Methode van onderzoek

In dit hoofdstuk wordt uitgelegd hoe het onderzoek is uitgevoerd. We gaan in op de werkwijze, de operationalisaties van de factoren en de toetsing van de factoren. Het hoofdstuk begint met een uitleg van het model in statistische termen en toevoeging van extra variabelen aan het model.

2.1 Theoretisch model

In het model toetsen we het effect van zeven factoren op veiligheidsbeleving. Er wordt hierbij onderscheid gemaakt tussen positieve en negatieve factoren. De assumptie is dat positieve factoren de veiligheidsbeleving verhogen en negatieve factoren de veiligheidsbeleving verlagen. Beide soorten factoren vormen in ons model onafhankelijke factoren die veiligheidsbeleving, de afhankelijke factor verklaren. Naast zeven onafhankelijke factoren en één afhankelijke factor kent het model ook een intermediaire factor: risicoperceptie. Dit betekent dat de verwachting is dat een deel van de effecten van de positieve en negatieve factoren op veiligheidsbeleving verlopen via risicoperceptie.

Voorwaarde van de factoren is dat ze beleidsmatig te beïnvloeden zijn. Dit neemt niet weg dat er daarnaast factoren zijn die een sterke samenhang vertonen met veiligheidsbeleving. Persoonlijkheid verklaart misschien wel voor een groot deel of iemand zich wel of niet onveilig voelt (Verweij, 2002). Daarnaast blijkt uit onderzoeken naar veiligheidsbeleving dat vrouwen zich over het algemeen onveiliger voelen dan mannen en ouderen zich meer onveilig voelen dan jongeren (Hindelang, Gottfredson & Garofalo, 1978; Kennedy & Silvermann, 1995; Taylor, Gottfredson & Brower, 1984; Taylor & Hale, 1986; Will & McGrath, 1995). Ook de media krijgen een steeds grotere rol toegewezen als het gaat om veiligheidsbeleving. Hoe meer men in de media leest over criminaliteit en overlast, hoe minder hoog de veiligheidsbeleving is (Baumer, 1978; Gomme, 1986). In dit onderzoek worden deze vier factoren daarom meegenomen als controlevariabelen. Dit betekent dat het effect van de positieve en de negatieve factoren op onveiligheidsbeleving wordt gecontroleerd voor deze variabelen. Op deze manier zien we wat de invloed is van de positieve en de negatieve factoren

zonder dat persoonlijkheid, geslacht, leeftijd en invloed van de media daarmee interveniëren. De resultaten zijn daardoor zuiverder.

2.2 Werkwijze

Het model in figuur 1.2 is getoetst aan de hand van een vragenlijst van ongeveer tien minuten. Elke factor in het model is in de vragenlijst geoperationaliseerd aan de hand van een aantal vragen. De drie negatieve factoren die we hebben overgenomen van het model van Oppelaar en Wittebrood (2006) hebben we zoveel mogelijk op dezelfde manier geoperationaliseerd. Voor de operationalisatie van de positieve factoren zijn we op zoek gegaan naar uitwerkingen in bestaande onderzoeken. In paragraaf 2.3 worden deze operationalisaties besproken en in de bijlage *Oorspronkelijke factoren* staan de vragen per factor van het model en de bron van de vraag. Of deze operationalisaties houdbaar zijn wordt getoetst in paragraaf 2.4.

Voor afname van de vragenlijst is gebruik gemaakt van het online panel van O+S. Dit bestaat uit ruim 3300 Amsterdammers. In de periode van 13 tot en met 26 juni 2007 vulden in totaal 1419 respondenten de vragenlijst in. Op 19 juni is er een herinnering de deur uitgegaan. In totaal was de respons 42%. Panelleden zijn over het algemeen hoger geschoold en meer geïnteresseerd in maatschappelijke vraagstukken dan de gemiddelde burger. Omdat er weinig laaggeschoolde panelleden zijn is het niet mogelijk om opleiding mee te nemen als controlevariabele. De resultaten van het onderzoek zijn dan ook niet representatief voor alle bewoners van Amsterdam. Voor het doel van het onderzoek is dit niet bezwaarlijk. We willen met dit onderzoek de relevantie van de factoren van het model op de veiligheidsbeleving nagaan. Het onderzoek is gericht op het toetsen van het model. Dit kan gezien worden als een exploratief onderzoek waarin het niet zozeer gaat om de afzonderlijke uitkomsten van de vragen maar om de waarde van het model.

2.3 Operationalisatie van de factoren in de vragenlijst

De factoren van het te toetsen model zijn in de vragenlijst geoperationaliseerd door meerdere vragen. Dit heeft een aantal voordelen:

- het begrip wordt meer valide gemeten (het begrip wordt beter gedekt).
- het begrip wordt betrouwbaarder gemeten (toevalsinvloeden vallen tegen elkaar weg).

- de kwaliteit van de meting kan empirisch worden nagegaan (met behulp van schaalanalyse).

Dit laatste wordt gedaan in de volgende paragraaf. In deze paragraaf bespreken we per factor van het model de operationalisatie (in de vragenlijst).

Criminaliteit en overlast

Criminaliteit en overlast is geoperationaliseerd door te vragen aan respondenten hoe vaak bepaalde voorvallen of misdrijven in de buurt voorkomen. Het gaat om zeven voorvallen of misdrijven die te maken hebben met geweld, overlast en diefstal. Concrete voorbeelden zijn fietsendiefstal, overlast van groepen jongeren en bedreiging. Deze vragen komen uit de Politie Monitor Bevolking en worden op een zelfde manier gebruikt in de Monitor Leefbaarheid en Veiligheid van Amsterdam.

Verloedering

De factor verloedering is op een zelfde manier geoperationaliseerd als de factor criminaliteit en overlast. Ook hierbij is aan respondenten gevraagd hoe vaak volgens hen bepaalde voorvallen in de buurt voorkomen. Het gaat hierbij om rommel en hondenpoep op straat en bekladde muren of gebouwen. De drie vragen komen uit de Politie Monitor Bevolking en worden op een zelfde manier gebruikt in de Monitor Leefbaarheid en Veiligheid van Amsterdam.

Slachtofferschap

Slachtoffer kan men worden van vele verschillende delicten. De Politie monitor Bevolking en de Monitor Leefbaarheid en Veiligheid van Amsterdam vragen allebei dan ook naar veertien soorten delicten. Vanwege de lengte van de vragenlijst is in dit onderzoek besloten om slachtofferschap te beperken tot de vier hoofdcategorieën: inbraak, bedreiging, geweld en diefstal. Naast de vraag of men slachtoffer hiervan is geworden in de afgelopen 12 maanden is ook gevraagd naar de frequentie.

Sociale cohesie

Sociale cohesie is gemeten op twee manieren: het contact met de burens en de hechtheid en saamhorigheid in de buurt. Naast de vraag hoe vaak men contact heeft met de burens (Bellair, 1997) is ook gevraagd naar de geschatte kans op hulp van de burens (Lee, 2003). Voor vragen over de hechtheid en de saamhorigheid van de buurt zijn operationalisaties gebruikt van Sampson (1997) en de Monitor Leefbaarheid en Veiligheid

van de gemeente Amsterdam. Zo is gevraagd of men in een hechte en gezellige buurt woont en of buurtbewoners te vertrouwen zijn.

Zelfredzaamheid

Individuele zelfredzaamheid is het vermogen actie te ondernemen om bepaalde doelen te bereiken (Bandura, 1997). Meer toegepast op veiligheidsbeleving gaat het om de perceptie invloed te hebben om slachtofferschap te voorkomen. Hiervoor hebben we gevraagd naar de mate van eigen invloed om slachtofferschap van inbraak, diefstal, bedreiging en mishandeling te voorkomen.

Leefbaarheid

Onder leefbaarheid wordt de kwaliteit van de woning, sociale relaties, woonomgeving, voorzieningen en het toekomstperspectief van de buurt verstaan (Van Dijk e.a., 2000). Vragen hierover komen uit de Veiligheidsmonitor Rijk, de Monitor Leefbaarheid en Veiligheid en Wonen in Amsterdam. Omdat sociale relaties in ons model vallen onder sociale cohesie is dit niet geoperationaliseerd onder de noemer leefbaarheid.

Vertrouwen in de buurt

Vertrouwen in de buurt geeft weer in hoeverre de burger zich vertrouwd voelt in de buurt, het idee heeft bij de groep te horen en zich herkent in de buurt. Drie van de zeven betreffende vragen komen uit onderzoek van Brodsky (1999) en gaan over het gevoel erbij te horen. Zo is bijvoorbeeld gevraagd of buurtbewoners over het algemeen dezelfde normen en waarden hebben. De vragen of men zich thuis voelt in de buurt en of buurtbewoners prettig met elkaar omgaan komen uit de Monitor Leefbaarheid en Veiligheid van de gemeente Amsterdam. Omdat mensen die zich thuis voelen in een buurt en het gevoel hebben erbij te horen ook eerder inzet tonen voor de buurt (Brodsky, 1999) is hierover een vraag gesteld. De vragen of men leeft in een prettige buurt en of men het afgelopen jaar actief is geweest om de buurt te verbeteren komen uit de Veiligheidsmonitor Rijk.

Risicoperceptie

Risicoperceptie is in het model de intermediaire variabele. Inhoudelijk is het de geschatte kans dat je slachtoffer wordt van een delict. In ons onderzoek hebben we dit geoperationaliseerd door te vragen naar de geschatte kans om het komende jaar slachtoffer te worden van mishandeling, diefstal op straat, woninginbraak en bedreiging (Vanderveen, 2006). Risicoperceptie is ook meegenomen in het model van Oppelaar en Wittebrood (2006). Risicoperceptie was hierbij indirect geoperationaliseerd omdat het model alleen getoetst kon worden aan de hand van

bestaande databestanden. Gevraagd is naar perceptie van het voorkomen van criminaliteit en overlast in de veronderstelling dat mensen die grote problemen in hun buurt ervaren ook de kans op slachtofferschap hoog inschatten. Omdat we in het huidige onderzoek wel de mogelijkheid hebben voor eigen operationalisaties nemen we deze operationalisatie niet over.

Veiligheidsbeleving

Veiligheidsbeleving is de onafhankelijke variabele in het onderzoek en gemeten aan de hand van de vier veiligheidslagen van Boutellier (2005) en de constructen van Vanderveen (2006). Dit betekent dat er naast de dimensie van criminaliteit ook andere dimensies van onveiligheid worden meegenomen. Gevraagd is naar zorgen over criminaliteit in de maatschappij, de ontwikkeling van criminaliteit, of we leven in onzekere tijden en of mensen over het algemeen wel of niet te vertrouwen zijn. Naast de vragen die betrekking hebben op de vier dimensies van veiligheidsbeleving zijn in de vragenlijst ook een aantal algemene vragen gesteld over veiligheidsbeleving. Zo is gevraagd naar de frequentie van onveiligheidsgevoelens in het algemeen, overdag en 's avonds en naar onveiligheidsgevoelens in de eigen buurt. Deze vragen worden onder andere gesteld in de Monitor Leefbaarheid en Veiligheid van de gemeente Amsterdam.

2.4 Analyse van de factoren

De positieve en negatieve factoren zoals beschreven in de vorige paragraaf zijn getoetst aan de hand van twee stappen. De eerste stap is het toetsen of de op voorhand bedachte vragen inderdaad samen een factor vormen. Dit doen we door te analyseren welke vragen statistisch bij elkaar horen. Hiervoor gebruiken we een factoranalyse. Factoranalyse bekijkt of de vragen in groepen kunnen worden ingedeeld op basis van de correlaties tussen de vragen onderling (Knippenberg & Siero, 1994). Op basis hiervan ontstaan factoren. Deze factoren hoeven niet overeen te komen met de factoren zoals bedacht en uitgelegd in de vorige paragraaf.

De tweede stap is het analyseren hoe goed de factor is. Dit doen we met behulp van schaalanalyse waarbij de samenhang tussen de vragen wordt berekend met behulp van correlaties. Per vraag gaan we ook na hoe sterk een vraag samenhangt met alle andere vragen die hetzelfde construct meten. Dit is een indicatie voor de mate waarin de vraag hetzelfde meet als de andere vragen. De 'item-rest-correlatie' moet tenmin-

ste (+).35 zijn, eventueel worden ook waarden tussen .20 en .35 geaccepteerd, als het item inhoudelijk duidelijk bij de schaal hoort. Weglating zou dan betekenen dat de breedte van het begrip dat wordt gemeten ongewenst wordt versmald. De samenhang tussen alle vragen samen als groep kan worden uitgedrukt in een speciale maat, de Cronbach's alpha. Een goede schaal heeft een Cronbach's alpha van boven de .70. In de tabellen in dit hoofdstuk wordt voor elk item twee waarden weergegeven:

- de item-rest correlaties
- Cronbach's alpha wanneer het betreffende item uit de schaal verwijderd zou worden

In de vragenlijst zijn positief en negatief geformuleerde vragen door elkaar heen gebruikt. Omdat voor de schaalanalyse de vragen dezelfde richting moeten hebben, zijn vragen eventueel omgescoord. Missing values ('weet niet' of 'geen antwoord') worden in de berekening buiten beschouwing gelaten.

Analyse van de negatieve factoren

Net als in het onderzoek van Oppelaar en Wittebrood (2006) is er een factoranalyse uitgevoerd over alle gevraagde voorvallen of misdrijven in de buurt (zie bijlage *factoranalyse*). De resultaten zijn gelijk en komen overeen met de op voorhand bedachte factoren. De buurtproblemen zijn onder te verdelen in drie categorieën: geweld en overlast, diefstal en verloedering. De eerste twee categorieën vormen samen de factor criminaliteit en overlast in ons model. De categorie verloedering krijgt ook in ons model de naam 'verloedering'. Vervolgens is met deze factoren een schaalanalyse uitgevoerd om te analyseren hoe goed de samengestelde factor is. De vragen over slachtofferschap zijn net als in het onderzoek van Wittebrood niet meegenomen in de factoranalyse. Omdat de verschillende vragen over slachtofferschap gecombineerd moeten worden tot één factor, is hier wel een schaalanalyse voor uitgevoerd.

Factor criminaliteit en overlast

vraag	nr	item-rest correlatie	alpha if item is deleted
fietsendiefstal	6_1	.49	.78
diefstal uit auto's	6_2	.52	.77
bedreiging	6_3	.66	.75
overlast van groepen jongeren	6_5	.42	.79
inbraak in woningen	6_8	.44	.79
gewelddelicten	6_9	.62	.76
drugsoverlast	6_10	.59	.76
gehele schaal			.80

De vragen van de factor criminaliteit en overlast vormen met een alpha van .80 een goede schaal. Alle zeven items voegen iets toe aan de schaal. Wanneer er één item wordt weggelaten is de alpha van de schaal lager.

Factor verloedering

vraag	nr	item-rest correlatie	alpha if item is deleted
bekladding van muren en/ of gebouwen	6_4	.34	.50
rommel op straat	6_6	.43	.36
hondenpoep op straat	6_7	.34	.50
gehele schaal			.56

De vragen van de factor verloedering hebben samen een lage alpha en vormen daardoor een zwakke schaal. Ook zijn twee van de drie item-rest correlaties lager dan .35. Wel voegen alle drie de items iets toe aan de schaal. Wanneer één item wordt weggelaten daalt namelijk de alpha. Er is voor gekozen om dezelfde factor te hanteren als in het onderzoek van Oppelaar en Wittebrood (2006): alle drie de items blijven daarom in de factor verloedering.

Factor slachtofferschap

vraag	nr	item-rest correlatie	alpha if item is deleted
slachtoffer inbraak	26	.21	.33
slachtoffer geweld	28	.27	.31
slachtoffer bedreiging	30	.21	.32
slachtoffer diefstal	32	.23	.33
gehele schaal			.39

De vragen van de factor slachtofferschap vormen samen geen goede schaal. De alpha is niet hoger dan .39 en ook de correlaties van de afzonderlijke items met de rest van de schaal zijn zeer laag. Of men slachtoffer is geworden van één delict hangt dus niet samen met slachtofferschap op de andere drie delicten. In het model zullen we daarom niet de slachtofferschaal meenemen. Om van de vier verschillende

slachtoffervragen wel één factor te maken, voegen we de vier vragen samen tot één variabele: of iemand wel of niet slachtoffer is geweest.

Analyse van de positieve factoren

De vragen voor de positieve factoren zijn bedacht aan de hand van wetenschappelijke literatuur en bestaande vragenlijsten. De vragen zijn niet nieuw, wel de bedachte clustering van variabelen. Alle positieve factoren zijn daarom meegenomen in één factoranalyse om te bepalen of de bedachte clustering van variabelen statistisch houdbaar is, of dat we de operationalisaties van de factoren moesten aanpassen (zie bijlage *factoranalyse*). Dit laatste bleek het geval voor drie van de vier positieve factoren. Factoranalyse laat voor de factoren sociale cohesie, vertrouwen in de buurt en leefbaarheid andere combinaties van vragen zien dan vooraf bedacht. De factor zelfredzaamheid bestaat wel uit de verwachte combinatie van vragen. Omdat de uitkomsten van de factoranalyse ook theoretisch goed te onderbouwen zijn, wordt met de uitkomsten hiervan verder gewerkt. In deze paragraaf analyseren we met behulp van schaalanalyse hoe goed de schaal is die de vragen uit de factoranalyse samen vormen.

Factor sociale cohesie

vraag	nr	item-rest correlatie	alpha if item is deleted
actief geweest in de buurt	4	.32	.70
mensen in de buurt kennen me nauwelijks	7_1	.55	.56
contact met de burens	8	.58	.53
geschatte kans op hulp van de burens	9	.46	.61
gehele schaal			.68

De factor sociale cohesie bestaat uit items die vragen naar de relatie met buurtbewoners. In de oorspronkelijke factor zaten ook vragen over de perceptie van de buurt en de buurtbewoners. Deze vragen blijken beter bij het begrip vertrouwen in de buurt te passen. De vragen van de factor sociale cohesie vormen een redelijke schaal. Of men wel of niet actief geweest is in de buurt meet in mindere mate het concept. Het item wordt verwijderd uit de schaal waardoor de alpha van de gehele factor omhoog gaat naar .70.

Factor zelfredzaamheid

vraag	nr	item-rest correlatie	alpha if item is deleted
verhindert slachtoffer mishandeling	18_1	.84	.85
verhindert slachtoffer diefstal op straat	18_2	.81	.86
verhindert slachtoffer inbraak eigen woning	18_3	.62	.92
verhindert slachtoffer bedreiging	18_4	.83	.85
gehele schaal			.90

De vragen van de factor zelfredzaamheid vormen met een alpha van .90 een goede schaal. De perceptie in welke mate men inbraak in de eigen woning kan verhinderen voegt echter niets toe. De alpha van de gehele schaal wordt zelfs iets hoger wanneer dit item wordt weggelaten. Dit item wordt daarom uit de schaal verwijderd en de alpha van de schaal zelfredzaamheid komt hiermee op .92. Naast methodisch is het ook theoretisch te begrijpen dat het voorkomen van slachtofferschap van woninginbraak een andere dimensie betreft dan het voorkomen van slachtofferschappen in de openbare ruimte.

Factor leefbaarheid

vraag	nr	item-rest correlatie	alpha if item is deleted
onderhoud wegen, paden en pleintjes	1_3	.67	.52
onderhoud perken, plantsoenen en parken	1_5	.42	.80
verlichting op straat	1_2	.63	.56
gehele schaal			.74

Oorspronkelijk bestond de factor leefbaarheid uit vijf vragen. De ontwikkeling van de buurt en de kwaliteit van de woning vormen echter samen met een vraag die behoorde tot de factor vertrouwen in de buurt een vijfde, nieuwe factor. Deze factor is niet meegenomen in het model. Wat overblijft zijn drie vragen over leefbaarheid die aangeven hoe goed de openbare ruimte is onderhouden. De vragen van de factor leefbaarheid vormen met .74 een goede schaal, hoewel de vraag over het onderhoud van perken, plantsoenen en parken niet zorgt voor een hogere alpha. Het item kan niet uit de schaal gehaald worden omdat een schaal in ieder geval uit drie items moet bestaan.

Factor vertrouwen in de buurt

vraag	nr	item-rest correlatie	alpha if item is deleted
thuis voelen in de buurt	1_1	.75	.86
gezellige buurt met veel saamhorigheid	1_4	.76	.86
In hoeverre is uw buurt een prettige buurt	2	.69	.87
ik woon in een hechte buurt	7_2	.68	.87
ik ga op een prettige manier met de mensen in mijn buurt om	7_3	.60	.88
bewoners hebben zelfde normen en waarden	7_4	.66	.87
mensen in de buurt zijn te vertrouwen	7_6	.63	.88
gehele schaal			.89

De factor vertrouwen in de buurt bestaat uit items die vragen naar de betrokkenheid en commitment met de buurt en de bewoners. Of anders gezegd de identiteit die iemand ontleent aan de buurt waarin hij of zij woont. De schaal van vertrouwen in de buurt is met .89 een goede schaal. Alle

items voegen iets toe aan de schaal en ook alle correlaties van de items met de rest van de schaal zijn goed.

Risicoperceptie en veiligheidsbeleving

Voor de factoren risicoperceptie en veiligheidsbeleving is alleen een schaalanalyse uitgevoerd.

Factor risicoperceptie

vraag	nr	item-rest correlatie	alpha if item is deleted
geschatte kans op mishandeling	18_1	.80	.86
geschatte kans op diefstal op straat	18_2	.80	.86
geschatte kans op woninginbraak	18_3	.69	.90
geschatte kans op bedreiging	18_4	.80	.85
gehele schaal			.90

De vragen van de factor risicoperceptie vormen met een alpha van .90 een zeer goede schaal. Alleen de vraag hoe groot men de kans inschat om het komende jaar slachtoffer te worden van een woninginbraak voegt niets toe. Het item zorgt noch voor een verhoging van de alpha noch voor een verlaging van de alpha en blijft daarom in de oorspronkelijke schaal.

Factor veiligheidsbeleving

vraag	nr	item-rest correlatie	alpha if item is deleted
veiligheidalgemeen	10 en 11	.67	.77
veiligheidsbuurt	14 en 15	.66	.78
zorgencriminaliteit	21 en 22	.46	.81
onveiligheid overdag op straat	12	.59	.79
onveiligheid 's avonds of 's nachts op straat	13	.67	.77
criminaliteit gestegen of gedaald	23	.41	.81
algemene onzekerheid	24	.39	.81
we leven in onzekere tijden	25	.48	.81
gehele schaal			.82

De factor veiligheidsbeleving bestaat uit verschillende dimensies van veiligheid. Met een alpha van .82 is het een goede schaal. Alle items voegen iets toe aan de schaal en ook alle correlaties van de items met de rest van de schaal zijn redelijk tot goed te noemen.

2.5 Operationalisaties van de factoren in het model

De drie negatieve factoren in het model zijn zoveel mogelijk op dezelfde manier geoperationaliseerd als in het onderzoek van Oppelaar en Wittebrood (2006). De factor verloedering en de factor criminaliteit en overlast geven weer hoe vaak respondenten vinden dat bepaalde voorvallen in hun eigen buurt voorkomen die te maken hebben met verloedering dan wel criminaliteit en overlast. De factor slachtofferschap geeft weer of iemand wel of niet slachtoffer is geweest van inbraak, geweld, bedreiging of diefstal.

Aan de hand van de theorieën in het eerste hoofdstuk zijn voor de vier positieve factoren in het model operationalisaties gezocht. Dit is gebeurd aan de hand van wetenschappelijke literatuur en bestaande vragenlijsten. Dit betekent dat de vragen niet nieuw zijn, wel de bedachte clustering van variabelen. Om na te gaan of deze clusterings statistisch houdbaar waren, zijn analyses uitgevoerd. Hieruit bleek dat de factoren sociale cohesie, vertrouwen in de buurt en leefbaarheid moesten worden aangepast. Alleen de factor zelfredzaamheid bleef gelijk aan de oorspronkelijke operationalisatie. Na aanpassing geeft de factor sociale cohesie de (fysieke) relatie met buurtbewoners weer. In de oorspronkelijke factor zaten ook vragen over de perceptie van de buurt en de bewoners. Deze vragen blijken beter bij de factor vertrouwen in de buurt te passen. De factor vertrouwen in de buurt geeft na aanpassing de betrokkenheid en commitment van bewoners met de buurt en andere bewoners weer. Sociale cohesie bestaat uit vragen over (gepercipieerde) contactmomenten, vertrouwen in de buurt uit vragen over in hoeverre iemand zijn of haar identiteit ontleent aan de buurt. De derde factor zelfredzaamheid is geoperationaliseerd door te vragen naar de geschatte invloed om slachtofferschap van diefstal, bedreiging en mishandeling te voorkomen. Leefbaarheid, tenslotte, geeft na aanpassing aan hoe goed de openbare ruimte is onderhouden. In de oorspronkelijke operationalisatie werd ook gevraagd naar de ontwikkeling van de buurt en de kwaliteit van de woning.

De intermediaire factor risicoperceptie is geoperationaliseerd door respondenten te vragen hoe groot men de kans inschat om het komende jaar slachtoffer te worden van mishandeling, diefstal op straat, woninginbraak en bedreiging. De onafhankelijke factor veiligheidsbeleving is geoperationaliseerd aan de hand van de vier veiligheidslagen van Boutellier (2005) en de constructen van Vanderveen (2006). Dit betekent dat er naast de dimensie van criminaliteit ook andere dimensies van veiligheid zijn meegenomen.

3. Analyse van het model

In dit hoofdstuk toetsen we het model. De stappen die we hierbij volgen, zijn gelijk aan de stappen voor het toetsen van risicoperceptie als intermediaire variabele:

1. De positieve en negatieve factoren zijn voorspellers van veiligheidsbeleving
2. Risicoperceptie is een significantie voorspeller van veiligheidsbeleving
3. De positieve en negatieve factoren zijn significante voorspellers van risicoperceptie
4. Het effect van de positieve en negatieve factoren op veiligheidsbeleving vermindert significant wanneer ook risicoperceptie wordt toegevoegd

De stappen worden getoetst aan de hand van regressieanalyses. Door middel van een regressieanalyse is het mogelijk relaties tussen de onafhankelijke variabelen (de positieve en de negatieve factoren) en de afhankelijke variabele (veiligheidsbeleving) te bestuderen. De centrale vraag is hoe variatie in een onafhankelijke variabele terug te voeren is op variatie in (combinaties van) afhankelijke variabelen (Knippenberg & Siero, 1994). Voor het toetsen van risicoperceptie als intermediaire variabele maken we daarnaast gebruik van de methode van Baron en Kenny (1986) (zie bijlage *Gebruikte methode*).

Bij het toetsen van het model is steeds gecontroleerd voor de variabelen persoonlijkheid, leeftijd, geslacht en invloed van de media. Dit zijn zogenaamde controlevariabelen. Controlevariabelen zijn potentiële onafhankelijke variabelen en kunnen een effect op de afhankelijke variabele hebben. Deze variabelen worden als eerste in de regressieanalyse ‘geblokt’. Hierdoor zijn de resultaten van de positieve en de negatieve factoren gezuiverd van deze controlevariabelen. De resultaten van de controlevariabelen worden niet apart in deze rapportage besproken. De waarden die in de figuren staan betreffen de gestandaardiseerde coëfficiënten. Op deze manier is duidelijk te zien welke variabelen meer invloed hebben dan anderen.

Voordat we het model toetsen bekijken we eerst de samenhang tussen alle factoren van het model en analyseren we (ook met een regressieanalyse) de directe relatie van de positieve en de negatieve factoren met veiligheidsbeleving.

3.1 Samenhang factoren

Voordat we het model gaan toetsen, kijken we eerst naar de samenhang tussen alle factoren in het model. Wanneer bepaalde factoren sterk samenhangen, is het beter om er één uit te halen omdat ze allebei hetzelfde construct meten. Een veel gehanteerde norm hiervoor is een correlatie van .70. De correlatiematrix wordt weergegeven in figuur 3.1.

Tabel 3.1 Samenhang tussen alle variabelen in het model (inclusief de controlevariabelen)

	positieve en negatieve factoren							controlevariabelen					
	criminaliteit en overlast	slachtofferervaring	verloedering	sociale cohesie	zelfredzaamheid	leefbaarheid	Vertrouwen in de buurt	media	persoonlijkheid	leeftijd	geslacht	risicoperceptie	veiligheidsbeleving
criminaliteit en overlast	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
slachtofferervaring	.26*	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
verloedering	.45*	.14*	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
sociale cohesie	-.05	.00	-.05	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
zelfredzaamheid	-.06	-.04	.00	.02	1	-	-	-	-	-	-	-	-
leefbaarheid	-.31*	-.15*	-.35*	.05	.12*	1	-	-	-	-	-	-	-
vertrouwen in de buurt	-.32*	-.12*	-.27*	.53*	.07	.37*	1	-	-	-	-	-	-
media	.10*	.03	.06	-.01	-.02	-.06	-.09*	1	-	-	-	-	-
persoonlijkheid	-.01	.03	.03	.07*	.13*	.05	.08*	-.07	1	-	-	-	-
leeftijd	-.01	-.03	-.03	.13*	.02	-.05	.06	-.10*	-.12*	1	-	-	-
geslacht	-.08*	-.02	-.01	.01	.05	-.03	-.02	-.08*	.01	.12*	1	-	-
risicoperceptie	.36*	.23*	.22*	-.02	-.16*	-.23*	-.17*	.17*	-.13*	.03	-.03	1	-
veiligheidsbeleving	-.44*	-.23*	-.25*	.08*	.12*	.30*	.35*	-.27*	.13*	-.15*	.11*	-.47*	1

* = significant bij een alpha van .01

In de matrix is te zien dat geen van de factoren van het model een correlatie heeft van .70 of hoger waardoor alle factoren in het model blijven staan. De hoogste samenhang is te zien tussen vertrouwen in de buurt en sociale cohesie met een correlatie van .53. Ook risicoperceptie en veiligheidsbeleving (-.47), criminaliteit en overlast en verloedering (.45) en criminaliteit en overlast en veiligheidsbeleving (-.44) correleren relatief hoog.

3.2 Samenhang tussen de factoren en veiligheidsbeleving

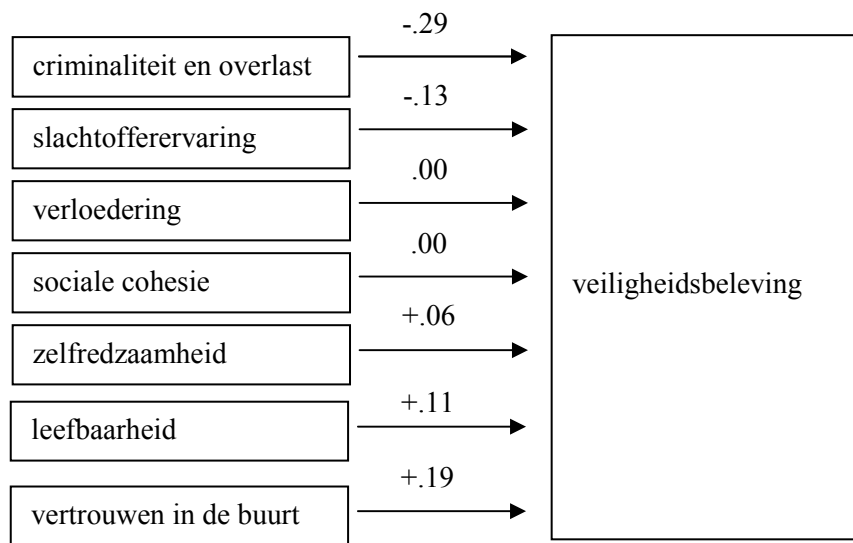
In eerste instantie is er een regressieanalyse uitgevoerd met alle positieve en alle negatieve factoren op veiligheidsbeleving. Hiermee beantwoorden we de vraag welke factoren de veiligheidsbeleving van burgers voorspellen los van de risicoperceptie.

Wanneer alle zeven factoren worden gebruikt om veiligheidsbeleving te meten dan is de perceptie van criminaliteit en overlast in de buurt de beste voorspeller van veiligheidsbeleving, gevolgd door vertrouwen in de buurt. Of men betrokken is bij de buurt en een bepaalde mate van commitment heeft met de eigen buurt is dus belangrijk voor de veiligheidsgevoelens. Hieronder staan de factoren in volgorde van beste naar slechtste voorspeller:

- Criminaliteit en overlast
- Vertrouwen in de buurt
- Slachtofferervaring
- Leefbaarheid
- Zelfredzaamheid

Dit betekent dat beide soorten factoren belangrijk zijn in het voorspellen van veiligheidsbeleving. Naast de veel gebruikte negatieve factoren spelen dus ook de positieve factoren een belangrijke rol in veiligheidsbeleving. Niet alle factoren in het model zijn voorspellers van veiligheidsbeleving. Gecontroleerd voor persoonlijkheid, leeftijd, geslacht en invloed van media (en de overige factoren van het model) hebben de variabelen verloedering en sociale cohesie geen effect meer op veiligheidsbeleving. Bij sociale cohesie is dit te verklaren door de samenhang met vertrouwen in de buurt. Wanneer vertrouwen in de buurt namelijk niet wordt meegenomen is sociale cohesie wel een voorspeller van veiligheidsbeleving. Dat verloedering geen effect heeft op veiligheidsbeleving komt door de sterke relatie met criminaliteit en overlast. Zonder criminaliteit en overlast is verloedering namelijk wel een voorspeller. De gestandaardiseerde effecten van de factoren op veiligheidsbeleving worden weergegeven in figuur 3.2. Alle variabelen behalve zelfredzaamheid zijn significant bij een alpha van .001. Zelfredzaamheid is significant bij een alpha van .05.

Figuur 3.2 Regressie van de positieve en de negatieve factoren op veiligheidsbeleving (gecontroleerd voor persoonlijkheid, leeftijd, geslacht en invloed van media)

Aan de gestandaardiseerde coëfficiënten is te zien dat in het model de factor criminaliteit en overlast en de factor vertrouwen in de buurt duidelijk de beste voorspellers zijn van veiligheidsbeleving. De relatie van de criminaliteit en overlast met veiligheidsbeleving is negatief. Dit betekent dat hoe meer criminaliteit en overlast men waarneemt, hoe minder veilig men zich voelt. De relatie van vertrouwen in de buurt en veiligheidsbeleving is positief: hoe hoger het vertrouwen in de buurt, hoe hoger de veiligheidsbeleving.

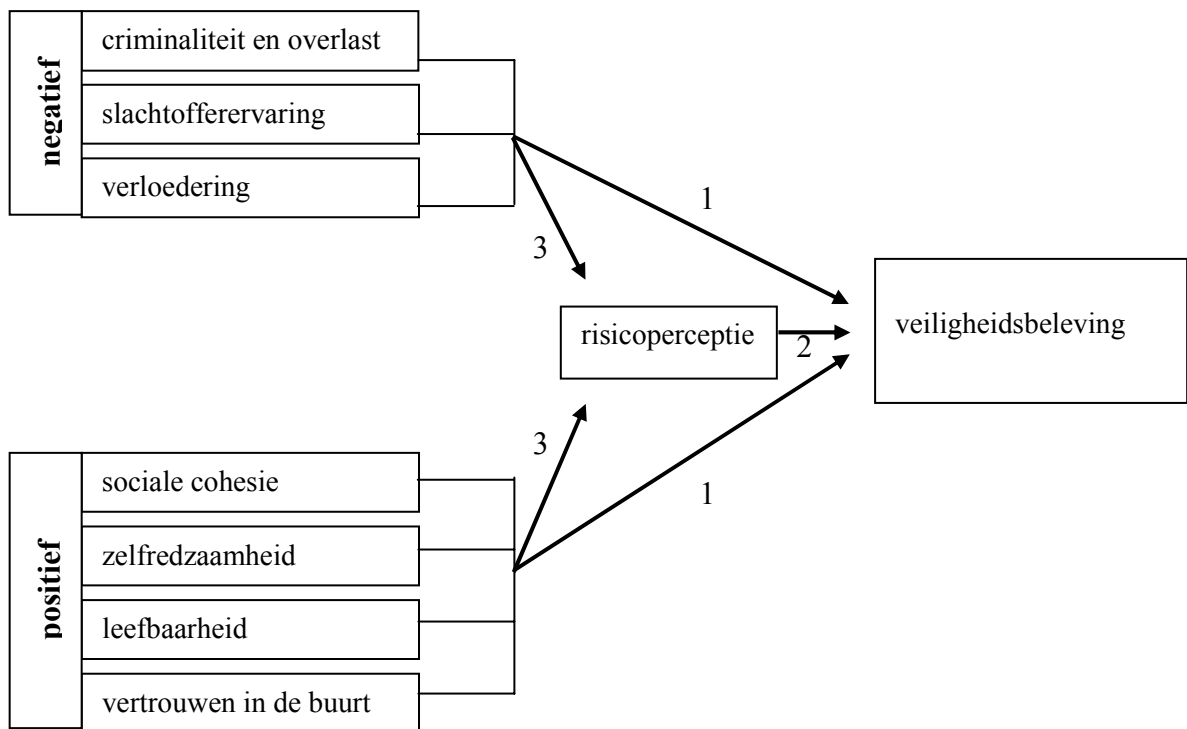
3.3 Toetsen van het model

Zoals in de inleidende paragraaf vermeld, toetsten we het model aan de hand van vier stappen:

1. De positieve en negatieve factoren zijn voorspellers van veiligheidsbeleving (nummer 1 in figuur 3.3.)
2. Risicoperceptie is een significantie voorspeller van veiligheidsbeleving (nummer 2 in figuur 3.3.)
3. De positieve en negatieve factoren zijn significante voorspellers van risicoperceptie (nummer 3 figuur 3.3.)
4. Het effect van de positieve en negatieve factoren op veiligheidsbeleving vermindert significant wanneer ook risicoperceptie wordt toegevoegd

Alle voorwaarden worden geanalyseerd met regressieanalyses. Hiervoor gebruiken we alleen de factoren die een effect hebben op veiligheidsbeleving (zie figuur 3.2). Of de daling van de factoren na toevoeging van risicoperceptie significant is, toetsen we aan de hand van de formule van Baron en Kenny (zie bijlage *Gebruikte methode*). De analyses worden uitgevoerd voor alle factoren samen en steeds gecontroleerd voor persoonlijkheid, leeftijd, geslacht en invloed van media.

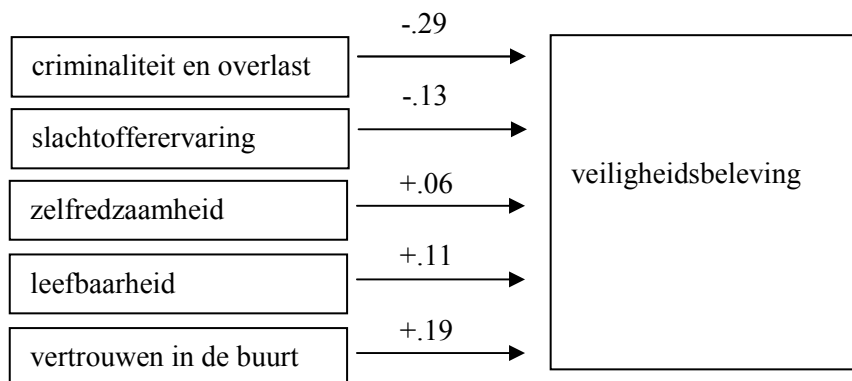
Figuur 3.3 Te toetsen model in het onderzoek

Stap 1: De positieve en negatieve factoren zijn voorspellers van veiligheidsbeleving

In figuur 3.4 staat het effect van de factoren criminaliteit en overlast, slachtofferervaring, zelfredzaamheid, leefbaarheid en vertrouwen in de buurt op veiligheidsbeleving. Het verschil met figuur 3.2 is dat de variabelen verloedering en sociale cohesie niet in de analyse zijn meegenomen. Dit omdat we alleen verder werken met de variabelen die (gecontroleerd voor elkaar) een direct effect hebben op veiligheidsbeleving. Alle variabelen behalve zelfredzaamheid zijn significant bij een alpha van .001. Zelfredzaamheid is significant bij een alpha van .05. De gestandaardiseerde effecten van de variabelen op veiligheidsbeleving staan in figuur 3.4.

Figuur 3.4 Toetsen van het model: regressie van de factoren op veiligheidsbeleving (gecontroleerd voor persoonlijkheid, leeftijd, geslacht en invloed van media)

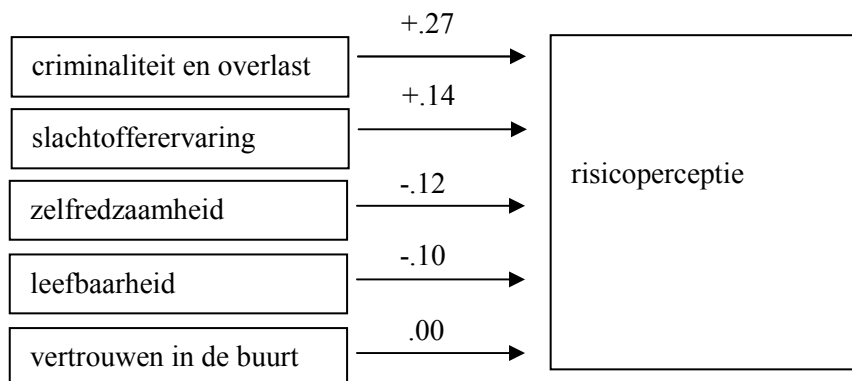
Stap 2: Risicoperceptie is een significante voorspeller van veiligheidsbeleving

In het model is er een directe relatie van risicoperceptie naar veiligheidsbeleving. Wanneer er bij een regressie sprake is van een onafhankelijke en een afhankelijke variabele is de regressiecoëfficiënt hetzelfde als de correlatie tussen de twee variabelen. In tabel 3.1 is te zien dat de samenhang tussen deze variabelen met een correlatie van $-.47$ vrij groot is. Dit betekent dat iemand die de kans op slachtofferschap voor het komende jaar vrij groot schat doorgaans een lage veiligheidsbeleving heeft.

Stap 3: De positieve en de negatieve factoren zijn significante voorspelers van risicoperceptie

De derde stap is kijken of de factoren effect hebben op risicoperceptie. Hiervoor is een regressieanalyse uitgevoerd van de twee negatieve en de drie positieve factoren op risicoperceptie. De factoren criminaliteit en overlast, slachtofferervaring, zelfredzaamheid en leefbaarheid hebben effect op risicoperceptie. De factor vertrouwen in de buurt niet. Dit betekent dat het effect van vertrouwen in de buurt op veiligheidsbeleving niet loopt via risicoperceptie. Alle factoren zijn significant bij een alpha van $.001$. De gestandaardiseerde effecten van de variabelen op risicoperceptie staan in Figuur 3.5.

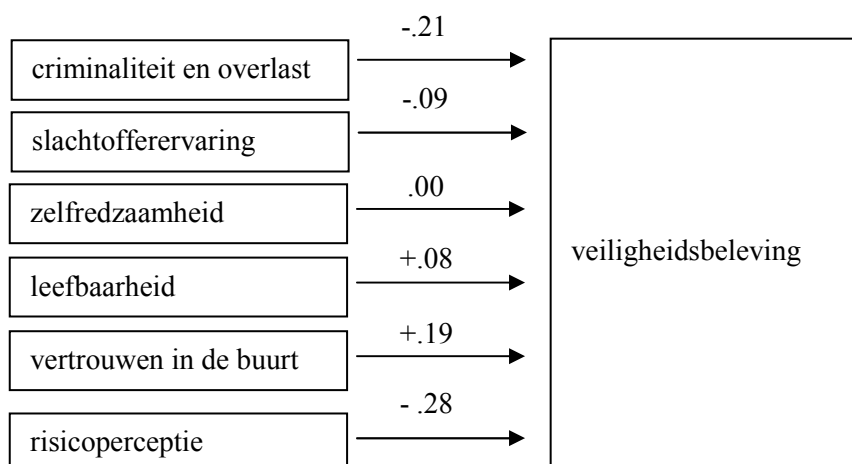
Figuur 3.5 Toetsen van het model: regressie van de factoren op risicoperceptie (gecontroleerd voor persoonlijkheid, leeftijd, geslacht en invloed van media)

Stap 4: Het effect van de factoren op veiligheidsbeleving vermindert significant wanneer ook risicoperceptie wordt toegevoegd

Aan de eerste drie voorwaarden is dus voldaan. De factoren hebben effect op veiligheidsbeleving en op risicoperceptie. Wil er sprake zijn van een intermediaire factor dan moet het effect van de factoren op veiligheidsbeleving dalen wanneer ook risicoperceptie wordt toegevoegd. Figuur 3.6 geeft de gestandaardiseerde coëfficiënten weer wanneer risicoperceptie is toegevoegd.

Figuur 3.6 Toetsen van het model: regressie van de factoren op veiligheidsbeleving inclusief risicoperceptie (gecontroleerd voor persoonlijkheid, leeftijd, geslacht en invloed van media)

Wanneer figuren 3.4. en 3.6 met elkaar worden vergeleken dan is te zien dat de coëfficiënten inderdaad lager zijn wanneer risicoperceptie wordt

toegevoegd. Analyse aan de hand van de formule van Baron en Kenny laat zien dat deze verschillen significant zijn (zie bijlage *Gebruikte methode*). Uitzondering hierop is de factor vertrouwen in de buurt. Of risicoperceptie nu wel of niet wordt toegevoegd aan het model, de gestandaardiseerde coëfficiënt van vertrouwen in de buurt is .19. Vertrouwen in de buurt heeft daarom alleen een directe relatie met veiligheidsbeleving. Voor de factor zelfredzaamheid geldt juist dat het gehele effect op veiligheidsbeleving verloopt via risicoperceptie. Wanneer risicoperceptie wordt toegevoegd aan het model dan is zelfredzaamheid geen voorspeller meer van veiligheidsbeleving. Het effect van zelfredzaamheid op veiligheidsbeleving loopt dus volledig via risicoperceptie.

3.4 Nieuw model van veiligheidsbeleving

Zowel positieve als negatieve factoren van het model voorspellen de veiligheidsbeleving. De perceptie van criminaliteit en overlast in de buurt is de beste voorspeller van veiligheidsbeleving, gevolgd door vertrouwen in de buurt, slachtofferervaring, leefbaarheid en zelfredzaamheid. De assumptie was dat behalve positieve en negatieve factoren ook risicoperceptie (de geschatte kans op slachtofferschap) een rol zou spelen. De verwachting was dat risicoperceptie de rol van intermediaire factor had. Dit betekent dat de effecten van de positieve en de negatieve factoren op veiligheidsbeleving deels lopen via risicoperceptie.

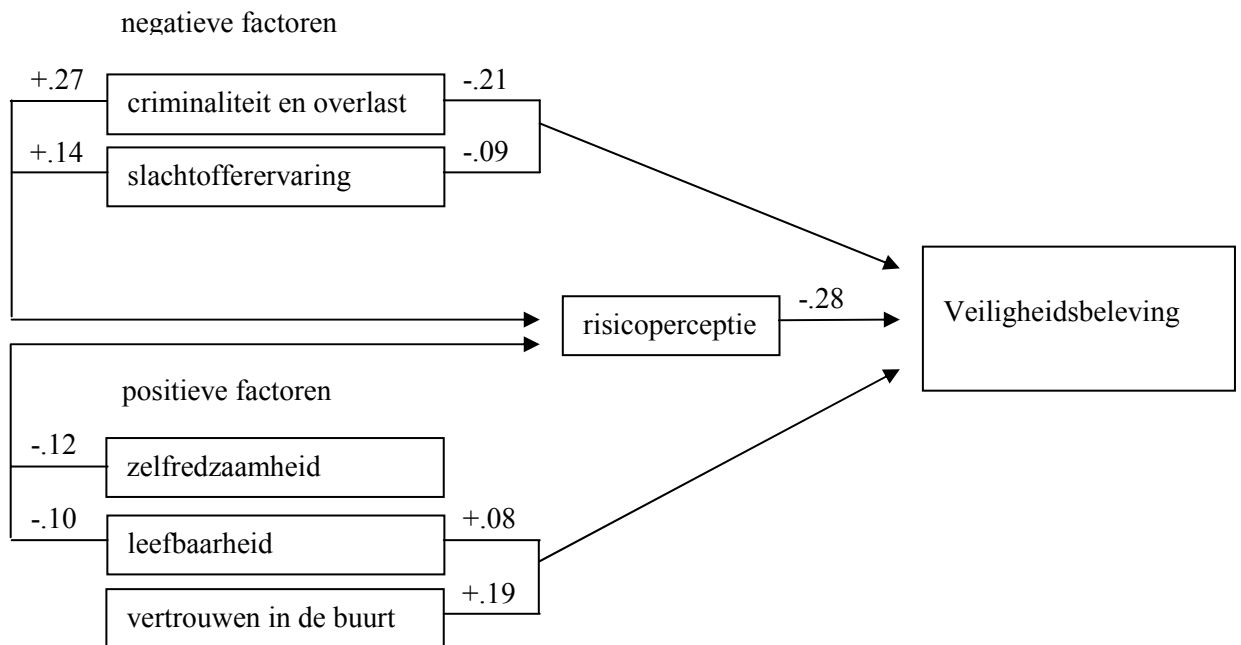
Zo zorgt een leefbare buurt op twee manieren voor een hogere veiligheidsbeleving bij burgers. In de eerste plaats direct: een leefbare buurt zorgt ervoor dat burgers zich veiliger voelen. In de tweede plaats indirect: een leefbare buurt zorgt ervoor dat burgers denken minder snel slachtoffer te worden van een delict en dit zorgt ervoor dat burgers zich veiliger voelen. Uit het onderzoek blijkt dat voor vier van de vijf factoren risicoperceptie inderdaad een intermediaire rol speelt. Vertrouwen in de buurt is hier een uitzondering op. Vertrouwen in de buurt heeft alleen een directe relatie met veiligheidsbeleving. Voor de factor zelfredzaamheid geldt juist dat het gehele effect op veiligheidsbeleving verloopt via risicoperceptie.

Wanneer met behulp van de factoren criminaliteit en overlast, slachtofferschap, vertrouwen in de buurt, leefbaarheid en zelfredzaamheid de veiligheidsbeleving wordt verklaard, voegen de factoren verloedering en sociale cohesie niets toe. Bij sociale cohesie is dit te verklaren door de samenhang met vertrouwen in de buurt. Wanneer vertrouwen in de buurt namelijk niet wordt meegenomen is sociale cohesie wel een voorspeller van veiligheidsbeleving. Dat verloedering geen voorspeller is van veiligheidsbeleving komt door de sterke relatie met criminaliteit en overlast. Zonder

criminaliteit en overlast is verloedering namelijk wel een voorspeller. Dit betekent dus dat de factoren sociale cohesie en verloedering op zichzelf wel voorspellers zijn van veiligheidsbeleving. In het totale getoetste model van veiligheidsbeleving voegen ze echter niets toe.

De uitkomsten van het onderzoek zorgen ervoor dat het model in figuur 1.2 moet worden aangepast. Niet alle factoren in het model hebben immers invloed op veiligheidsbeleving en niet alle effecten lopen voor een deel via risicoperceptie. Dit onderzoek heeft daarom geleid tot een nieuw model, zie figuur 3.7.

Figuur 3.7 Aangepast model in het onderzoek

Ook aan de gestandaardiseerde coëfficiënten is te zien dat de perceptie van criminaliteit en overlast de beste directe voorspeller is van veiligheidsbeleving, gevolgd door vertrouwen in de buurt. Volgens dit model kan de veiligheidsbeleving van iemand die veel criminaliteit en overlast ervaart deels worden gecompenseerd door een hoge mate van vertrouwen in de buurt.

3.5 In hoeverre wordt veiligheidsbeleving verklaard?

Figuur 3.7 geeft het model van veiligheidsbeleving weer na toetsing van het oorspronkelijke model. Uit het model blijkt dat criminaliteit en overlast, slachtofferervaring, zelfredzaamheid, leefbaarheid en vertrouwen in de buurt de veiligheidsbeleving verklaren. Maar hoeveel van de onveiligheidsbeleving wordt verklaard door de positieve factoren en hoeveel door de negatieve factoren?

In het onderzoek hebben we naast positieve en negatieve factoren in de berekening ook rekening gehouden met vier achtergrondvariabelen. De resultaten zijn altijd gecontroleerd voor de persoonlijkheid, leeftijd, geslacht en de invloed van media. Wanneer deze factoren worden meegerekend bij het verklaren van de veiligheidsbeleving, dan verklaart het model 43% van de veiligheidsbeleving. De veiligheidsbeleving kan dus voor ruim veertig procent verklaard worden door de positieve en de negatieve factoren in het model inclusief de intermediaire variabele en de controlevariabelen.

Zonder de intermediaire variabele (gecontroleerd voor persoonlijkheid, leeftijd, geslacht en de invloed van media) verklaren de positieve en de negatieve factoren samen 25% van de veiligheidsbeleving. Dit betekent dat of iemand zich veilig of onveilig voelt voor een kwart te verklaren is door de twee negatieve en de drie positieve factoren samen. Kijken we alleen naar de negatieve factoren, zonder rekening te houden met de positieve factoren dan verklaart het model 18% van de onveiligheidsbeleving. Wordt er alleen naar de positieve factoren samen gekeken, dan verklaart het model 15%. De negatieve factoren verklaren dus iets meer dan de positieve factoren, maar het verschil is klein. Dit betekent dat zowel de positieve als de negatieve factoren een substantiële rol spelen bij het verklaren van veiligheidsbeleving.

Wordt de 18% van de negatieve factoren en de 15% van de positieve factoren bij elkaar opgeteld, dan is de uitkomst 33%. Dit is duidelijk hoger dan de 25% die de factoren samen verklaren. Dit betekent dat de positieve en de negatieve factoren onderling samenhangen, zie correlatietabel 3.1. Daarin is bijvoorbeeld te zien dat de samenhang tussen de factor criminaliteit en overlast en de factor vertrouwen in de buurt relatief hoog is, net als de samenhang tussen de factor criminaliteit en overlast en de factor leefbaarheid. Hoewel er overlap is tussen de positieve en de negatieve factoren is deze niet zo groot dat één van beide factoren de veiligheidsbeleving alleen kan verklaren. Beide factoren zijn nodig bij het meten van veiligheidsbeleving.

In totaal verklaren de drie positieve en de twee negatieve factoren samen 25%. Maar welke factoren verklaren veiligheidsbeleving het meest?

Dit zijn de factoren criminaliteit en overlast en vertrouwen in de buurt. De mate waarin burgers zich veilig voelen wordt voor 22% bepaald door deze twee factoren. De overige drie factoren van het model voegen samen maar 3% extra verklaring toe, maar wel significant. Voor een deel wordt dit verklaard door de onderlinge samenhang. Zo is er een duidelijke relatie tussen slachtofferschap en veiligheidsbeleving, maar ook tussen de factor slachtofferschap en de factor criminaliteit en overlast. Na toevoeging van de factor criminaliteit en overlast aan het model, voorspelt slachtofferschap nog slechts een klein deel van de veiligheidsbeleving.

Conclusies

Dagelijks berichten de media erover en ook in de politiek speelt het een grote rol: sociale veiligheid. De meest gebruikte benadering van het begrip is negatief, het gaat niet om hoe veilig burgers zich voelen, maar om hoe onveilig burgers zich voelen. Ook in de wetenschap is de gebruikelijke benadering het verlagen van onveiligheidsgevoelens in plaats van het verhogen van veiligheidsgevoelens. In dit onderzoek hebben we beide aspecten van veiligheid belicht. Factoren die de veiligheidsbeleving verlagen worden in het onderzoek negatieve factoren genoemd, factoren die veiligheidsbeleving verhogen positieve factoren. De vraag die centraal stond in dit onderzoek was of het toevoegen van positieve factoren aan negatieve factoren de meting van veiligheidsbeleving verbetert. En wat is de rol van de positieve factoren en wat is de rol van de negatieve factoren? In dit hoofdstuk zullen deze vragen kort beantwoord worden. Tenslotte worden de beperkingen van het onderzoek besproken.

Verbetert het toevoegen van positieve factoren naast negatieve factoren de meting van veiligheidsbeleving?

Uit dit onderzoek blijkt dat het toevoegen van positieve factoren naast negatieve factoren de veiligheidsbeleving sterk verbetert. In de bestaande wetenschappelijke literatuur was tot nu toe weinig bekend over de onderlinge samenhang van de twee soorten factoren in relatie tot veiligheidsbeleving. Niet de veiligheidsbeleving maar de onveiligheidsbeleving wordt verklaard (zie o.a. Garofalo, 1981; Taylor & Hale, 1986; Jackson, 2004). Ook uit dit onderzoek blijkt dat factoren die de veiligheidsgevoelens verlagen een grote rol spelen bij veiligheidsbeleving. Met name de perceptie van criminaliteit en overlast in een buurt zorgt ervoor dat burgers zich onveilig voelen. Daarnaast heeft ook de negatieve factor slachtofferschap invloed op veiligheidsbeleving. In dit onderzoek wilden we toetsen of naast de negatieve factoren ook de positieve factoren een belangrijke rol spelen bij veiligheidsbeleving. Dit blijkt inderdaad zo te zijn. Met name de factor vertrouwen in de buurt speelt een grote rol bij veiligheidsbeleving. Hoe meer iemand zich vertrouwd voelt in de buurt, hoe veiliger iemand zich voelt. Daarnaast spelen ook de positieve factoren zelfredzaamheid en leefbaarheid een rol bij de veiligheidsbeleving.

In het oorspronkelijke model waren ook de negatieve factor verloering en de positieve factor sociale cohesie opgenomen. Wanneer met be-

hulp van de factoren criminaliteit en overlast, slachtofferschap, vertrouwen in de buurt, leefbaarheid en zelfredzaamheid de veiligheidsbeleving wordt verklaard, voegen deze factoren niets toe. De factoren sociale cohesie en verloedering zijn op zichzelf wel significante voorspellers van veiligheidsbeleving. Dat verloedering niet in het model is opgenomen komt door de sterke relatie met criminaliteit en overlast. Zonder criminaliteit en overlast vertoont verloedering namelijk wel een effect. Wanneer burgers denken dat er veel verloedering is in hun buurt denken ze ook dat er veel criminaliteit en overlast plaats vindt. Deze relatie is theoretisch te verklaren. Zowel overlast als verloedering sporen crimineel gedrag aan doordat men denkt dat er in een buurt weinig sociale controle bestaat en dus een kleine pak-kans. Hierdoor zorgt verloedering voor hogere criminaliteit ('broken window' theorie, Wilson & Kelling, 1982).

Dat sociale cohesie niet is opgenomen in het model komt in de eerste plaats door de sterke relatie met vertrouwen in de buurt. Wanneer vertrouwen in de buurt namelijk niet wordt meegenomen heeft sociale cohesie wel effect op veiligheidsbeleving. Een andere verklaring waarom sociale cohesie niet is opgenomen in het model zijn de gehanteerde definities in dit onderzoek. Sociale cohesie is in dit onderzoek gedefinieerd als de relatie die buurtbewoners met elkaar hebben. Het gaat hierbij om (gepercipieerde) contacten. Vertrouwen in de buurt is gedefinieerd als de betrokkenheid en commitment die buurtbewoners met de buurt hebben. Hierbij gaat het dus niet op contactmomenten maar om het vertrouwen dat men heeft in de buurt. Ook dit laatste zou men kunnen beschouwen als een vorm van sociale cohesie. Omdat beide factoren in dit onderzoek wel duidelijk iets anders meten, moesten beide factoren gescheiden worden en had elke factor een eigen naam nodig. Aan de hand van dit onderzoek kan daarom niet worden gezegd dat sociale cohesie er niet toe doet als het gaat om veiligheidsbeleving. Wel kan worden gesteld dat het vertrouwen in de buurt een grotere rol speelt dan de daadwerkelijke contactmomenten die men heeft met de burens.

Omdat de meting van veiligheidsbeleving vooral verbetert wanneer ook gevraagd wordt naar het vertrouwen in de buurt, zijn de volgende vraag en stellingen een goede aanvulling op de gebruikelijke vragen:

Stellingen met betrekking tot vertrouwen in de buurt

	helemaal mee eens	mee eens	niet mee eens, niet mee on- eens	mee on- eens	helemaal mee on- eens	weet niet, geen ant- woord
Ik voel me thuis bij de mensen die in deze buurt wonen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik woon in een gezellige buurt met veel saamhorigheid.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik woon in een hechte buurt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ga op een prettige manier met de mensen uit mijn buurt om	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De bewoners in deze buurt hebben over het algemeen dezelfde normen en waarden als ik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mensen in deze buurt zijn te vertrouwen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag met betrekking tot vertrouwen in de buurt

In hoeverre vindt u de buurt waarin u woont een prettige buurt om in te wonen?

zeer prettig

prettig

niet prettig, niet onprettig

onprettig

zeer onprettig

weet niet, geen mening

De assumptie was dat behalve positieve en negatieve factoren ook risicoperceptie (de geschatte kans op slachtofferschap) een rol zou spelen. De verwachting was dat risicoperceptie de rol van intermediaire factor had. Dit betekent dat de effecten van de positieve en de negatieve factoren op veiligheidsbeleving deels lopen via risicoperceptie. Zo zorgt een leefbare buurt op twee manieren voor een hogere veiligheidsbeleving bij burgers. In de eerste plaats direct: een leefbare buurt zorgt ervoor dat burgers zich veiliger voelen. In de tweede plaats indirect: een leefbare buurt zorgt ervoor dat burgers denken minder snel slachtoffer te worden van een delict en dit zorgt ervoor dat burgers zich veiliger voelen. Uit het onderzoek blijkt dat voor vier van de vijf factoren risicoperceptie inderdaad een intermediaire rol speelt. Vertrouwen in de buurt is hier een uitzondering op. Vertrouwen in de buurt heeft alleen een directe relatie met veiligheidsbeleving. Voor de factor zelfredzaamheid geldt juist dat het gehele effect op veiligheidsbeleving verloopt via risicoperceptie.

Wat is de rol van de positieve factoren en wat is de rol van de negatieve factoren?

Hieronder staan de factoren in volgorde van beste naar slechtste voorspeller (in het model). In mate van belangrijkheid staan positieve en negatieve factoren door elkaar. Dit betekent dat beide soorten factoren belangrijk zijn in het voorspellen van veiligheidsbeleving:

- Criminaliteit en overlast
- Vertrouwen in de buurt
- Slachtofferervaring
- Leefbaarheid
- Zelfredzaamheid

In het onderzoek hebben we naast positieve en negatieve factoren in de berekening ook rekening gehouden met vier achtergrondvariabelen. De resultaten zijn altijd gecontroleerd voor de persoonlijkheid, leeftijd, geslacht en de invloed van media. Wanneer deze factoren worden meegerekend bij het verklaren van de veiligheidsbeleving, dan verklaart het model 43% van de veiligheidsbeleving. De veiligheidsbeleving kan voor 43% verklaard worden door de positieve en de negatieve factoren in het model inclusief de intermediaire factor en de controlevariabelen. Zonder de intermediaire variabele (gecontroleerd voor persoonlijkheid, leeftijd, geslacht en de invloed van media) verklaren de positieve en de negatieve factoren samen 25% van de veiligheidsbeleving. Dit betekent dat een kwart van de onveiligheidsgevoelens van iemand wordt verklaard door de bovenstaande factoren samen. Wanneer alleen de negatieve factoren in het model worden meegenomen wordt 18% van de veiligheidsbeleving verklaard. Wanneer alleen de positieve factoren van het model worden meegenomen wordt 15% van de veiligheidsbeleving verklaard. De negatieve factoren verklaren dus iets meer dan de positieve factoren, maar het verschil is klein. Dit betekent dat zowel de positieve als de negatieve factoren een substantiële rol spelen bij het verklaren van veiligheidsbeleving.

Beperkingen huidig onderzoek

In het huidig onderzoek zijn zeven factoren meegenomen waarvan gedacht werd dat ze invloed hebben op veiligheidsbeleving. Voorwaarde was dat ze van buitenaf te beïnvloeden zijn zodat er beleidsmatig op ingespeeld kan worden. Naast de zeven factoren is in het model rekening gehouden met geslacht, leeftijd, persoonlijkheid en invloed van de media. Het model verklaart niet volledig de onveiligheidsgevoelens maar probeert de complexe werkelijkheid op een simpele manier weer te geven. Onveiligheid bij burgers kan ontstaan door vele oorzaken en het is dan ook onmogelijk om alle oorzaken van onveiligheidsgevoelens in een model te verwerken. Inclusief geslacht, leeftijd, persoonlijkheid en invloed van de media verklaart het model 43% van de variantie van veiligheidsbeleving. Dit betekent dat of iemand zich wel of niet veilig voelt voor 43% verklaard kan worden door de factoren van het model. In totaal blijft 57% van de variantie dus onverklaard. Naast de factoren in het model spelen er dus kennelijk ook nog andere factoren een grote rol in de mate waarin iemand zich veilig voelt, hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan andere persoonsfactoren of toeval.

Een andere beperking van het onderzoek is de afname van het onderzoek. Het model is getoetst aan de hand van een vragenlijst. De vragenlijst is afgenomen onder het panel van O+S. Panelleden zijn over het algemeen hoger geschoold en meer geïnteresseerd in maatschappelijke vraagstukken dan de gemiddelde burger. Om na te gaan of de resultaten van het onderzoek gelden in het algemeen of alleen heel specifiek voor een beperkte doelgroep is ondertussen een vervolgonderzoek gestart. In dit vervolgonderzoek wordt de vragenlijst op straat en huis aan huis afgenomen in vier buurten van Amsterdam.

Bijlage Vragenlijst

Serial Serie nummer

--	--	--	--	--	--

Goededag, welkom bij dit onderzoek van O+S. Graag zouden wij willen dat u meedoet aan het onderzoek over de veiligheid en leefbaarheid in uw woonbuurt. De resultaten worden gebruikt voor een onderzoek dat O+S samen met de Vrije Universiteit van Amsterdam uitvoert. Het belangrijkste doel hiervan is om te achterhalen wat er voor zorgt dat bewoners zich veilig of onveilig voelen.

Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 15 minuten. Er zijn geen goede of foute antwoorden en de resultaten worden anoniem verwerkt.

Q1	Allereerst leggen we u een aantal uitspraken voor over de buurt waarin u woont. Kunt u telkens aangeven in hoeverre u het eens of oneens bent met deze uitspraken?	helemaal mee eens	mee eens	niet mee eens, niet mee oneens	mee oneens	helemaal mee oneens	weet niet, geen mening
	Ik voel me thuis bij de mensen die in deze buurt wonen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	In de buurt is het buiten goed verlicht	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	In de buurt zijn de wegen, paden en pleintjes goed onderhouden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Ik woon in een gezellige buurt met veel saamhorigheid.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	In de buurt zijn perken, plantsoenen en parken goed onderhouden	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q2 In hoeverre vindt u de buurt waarin u woont een prettige buurt om in te wonen?

- 1 Zeer prettig
- 2 Prettig
- 3 Niet prettig, niet onprettig
- 4 Onprettig
- 5 Zeer onprettig
- 6 Weet niet, geen mening

Q3 Denkt u dat de buurt waarin u woont de komende jaren vooruit of achteruit zal gaan?

- 1 Vooruit
- 2 Achteruit
- 3 Zal gelijk blijven
- 4 Weet niet, geen mening

Q4 Bent u in het afgelopen jaar actief geweest om de buurt te verbeteren?

- 1 Ja
- 2 Nee
- 3 Weet niet, geen mening

Q5 In hoeverre bent u tevreden over de kwaliteit van uw woning?

- 1 zeer tevreden
- 2 tevreden
- 3 niet tevreden, niet ontevreden
- 4 ontevreden
- 5 zeer ontevreden
- 6 weet niet, geen mening

Q6	De volgende vragen gaan over een aantal vervelende voorvallen en misdrijven die in uw buurt kunnen voorkomen. Kunt u voor elk voorval/ misdrijf aangeven of dit naar uw eigen idee vaak, soms of (bijna) nooit voorkomt in uw buurt?	vaak	soms	(bijna) nooit	weet niet, geen mening
	Fietsendiefstal	☐	☐	☐	☐
	Diefstal uit auto's	☐	☐	☐	☐
	Bedreiging	☐	☐	☐	☐
	Bekladding van muren en/ of gebouwen	☐	☐	☐	☐
	Overlast van groepen jongeren	☐	☐	☐	☐
	Rommel op straat	☐	☐	☐	☐
	Hondenpoep op straat	☐	☐	☐	☐
	Inbraak in woningen	☐	☐	☐	☐
	Gewelddelicten	☐	☐	☐	☐
	Drugsoverlast	☐	☐	☐	☐

Contacten met de burens en buurtgenoten

Q7	Kunt u aangeven in hoeverre u het eens bent met de volgende stellingen?	helemaal mee eens	mee eens	niet mee eens, niet mee oneens	mee oneens	helemaal mee oneens	weet niet, geen mening
	Mensen in deze buurt kennen me nauwelijks	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Ik woon in een hechte buurt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Ik ga op een prettige manier met de mensen uit mijn buurt om	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	De bewoners in deze buurt hebben over het algemeen dezelfde normen en waarden als ik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Het kan me niet schelen hoe buurtgenoten over mij denken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Mensen in deze buurt zijn te vertrouwen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q8 Hoe vaak heeft u contact met uw burens?

- 1 Dagelijks
 2 Een paar keer per week
 3 Een paar keer per maand
 4 Eens per maand
 5 Eens per jaar
 6 Minder dan eens per jaar
 7 Weet niet, geen mening

Q9 Hoe groot schat u de kans dat uw burens u helpen wanneer dit nodig mocht zijn?

- 1 Hele grote kans
 2 Grote kans
 3 Geen grote en geen kleine kans
 4 Kleine kans
 5 Hele kleine kans
 6 Weet niet, geen mening

Onveiligheidsbeleving

Q10 Voelt u zich wel eens onveilig?

- 1 Ja
 2 Nee → ga naar vraag Q12
 3 Weet niet, geen mening → ga naar vraag Q12

Q11 Voelt u zich vaak, soms of zelden onveilig?

- 1 Vaak
 2 Soms
 3 Zelden
 4 Weet niet, geen mening

Q12 Hoe vaak voelt u zich overdag onveilig wanneer u alleen over straat loopt?

- 1 vaak
 2 soms
 3 zelden
 4 nooit
 5 weet niet, geen mening

Q13 Hoe vaak voelt u zich 's avonds of 's nachts onveilig wanneer u alleen over straat loopt?

- 1 vaak
 2 soms
 3 zelden
 4 nooit
 5 weet niet, geen mening

Q14 Voelt u zich wel eens onveilig in uw eigen buurt?

- 1 Ja
 2 Nee → ga naar vraag Q16
 3 Weet niet, geen mening → ga naar vraag Q16

Q15 Voelt u zich vaak, soms of zelden onveilig in uw eigen buurt?

- 1 Vaak
 2 Soms
 3 Zelden
 4 Weet niet, geen mening

Q16	In hoeverre bent u bang dat iemand die belangrijk voor u is slachtoffer wordt van....	helemaal niet bang	2	3	4	5	6	zeer bang
	mishandeling	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	diefstal op straat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	een inbraak in de eigen woning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	bedreiging	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q17	Hoe groot denkt u dat de kans is dat u het het komende jaar zelf slachtoffer wordt van....	heel groot	2	3	4	5	6	heel klein
	mishandeling	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	diefstal op straat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	een inbraak in de eigen woning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	bedreiging	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q18	Hoe groot denkt u dat uw eigen invloed is om te voorkomen dat u het komende jaar zelf slachtoffer wordt van....	heel groot	2	3	4	5	6	heel klein
	mishandeling	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	diefstal op straat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	een inbraak in de eigen woning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	bedreiging	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q19 Hoe vaak komt het voor dat u in uw eigen buurt omloopt of omrijdt om onveilige plekken te vermijden?

- 1 Vaak
- 2 Soms
- 3 Zelden
- 4 Nooit
- 5 Weet niet, geen mening

Q20	Hoe vaak mijdt u in uw buurt de volgende plekken omdat u zich daar niet veilig voelt?	vaak	soms	zelden	nooit	niet van toepassing
	Winkelcentrum	☐	☐	☐	☐	☐
	Haltes voor het openbaar vervoer	☐	☐	☐	☐	☐
	Pleintjes	☐	☐	☐	☐	☐
	Tunnels	☐	☐	☐	☐	☐
	Groenstroken	☐	☐	☐	☐	☐
	Park	☐	☐	☐	☐	☐

Q21 Maakt u zich wel eens zorgen over criminaliteit in onze maatschappij?

- 1 Ja
- 2 Nee → ga naar vraag Q23
- 3 Weet niet, geen mening → ga naar vraag Q23

Q22 Hoe vaak maakt u zich zorgen over criminaliteit in onze maatschappij?

- 1 Vaak
- 2 Soms
- 3 Zelden
- 4 Nooit
- 5 Weet niet, geen mening

Q23 Is naar uw gevoel de criminaliteit in de afgelopen jaren gedaald, gestegen of gelijk is gebleven?

- 1 Gedaald
- 2 Gelijk gebleven
- 3 Gestegen
- 4 Weet niet, geen mening

Q24 Als u moet kiezen vindt u dan dat mensen in het algemeen te vertrouwen zijn of dat je nooit voorzichtig genoeg kunt zijn in de omgang met anderen?

- 1 mensen zijn over het algemeen te vertrouwen
- 2 je kunt niet voorzichtig genoeg zijn
- 3 weet niet

Q25 In hoeverre bent u het eens met de stelling 'We leven in onzekere tijden'.

- 1 helemaal mee eens
- 2 mee eens
- 3 niet mee eens, niet mee oneens
- 4 mee oneens
- 5 helemaal mee oneens
- 6 weet niet, geen mening

Slachtofferschappen

Q26 Is er in de afgelopen 12 maanden wel eens iets gestolen uit uw woning of is daartoe een poging gedaan?

- 1 ja
- 2 nee → ga naar vraag Q28
- 3 weet niet, geen mening → ga naar vraag Q28

Q27 Hoe vaak?

--	--	--

Q28 Bent u in de afgelopen 12 maanden slachtoffer geweest van geweld? Denk hierbij aan zakkenrollerij met geweld of mishandeling.

- 1 ja
- 2 nee → ga naar vraag Q30
- 3 weet niet, geen mening → ga naar vraag Q30

Q29 Hoe vaak?

--	--	--

Q30 Bent u in de afgelopen 12 maanden slachtoffer geweest van bedreiging?

- 1 ja
- 2 nee → ga naar vraag Q32
- 3 weet niet, geen mening → ga naar vraag Q32

Q31 Hoe vaak?

--	--	--

Q32 Bent u in de afgelopen 12 maanden slachtoffer geweest van diefstal? Denk hierbij aan diefstal uit of van uw auto, fietsendiefstal, zakkenrollerij waarbij geen geweld is gebruikt of diefstal van overige zaken.

- 1 ja
- 2 nee → ga naar vraag Q34
- 3 weet niet, geen mening → ga naar vraag Q34

Q33 Hoe vaak?

--	--	--

Q34	Kunt u aangeven in hoeverre de volgende stellingen op u van toepassing zijn?	helemaal mee eens	mee eens	niet mee eens, niet mee oneens	mee oneens	helemaal mee oneens	weet niet, geen mening
	Ik ben rusteloos, ik kan niet lang stilzitten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Ik heb weinig zelfvertrouwen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Ik maak me zorgen over dingen die er niet toe doen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Ik maak makkelijk beslissingen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Ik ben een stabiel persoon	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Ik ben gelukkig	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Ik kan goed voor mezelf zorgen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Ik kan mezelf uitstekend redden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Ik kan alles goed aan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Ik kan prima voor mezelf opkomen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Ik ben iemand die heel zelfstandig is	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Ik weet goed mijn recht te halen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q35 In hoeverre hebben de media volgens u invloed op de veiligheid in de samenleving?

- 1 zeer veel
- 2 veel
- 3 niet veel, niet weinig
- 4 weinig
- 5 zeer weinig
- 6 weet niet, geen mening

Q36 In hoeverre hebben de media invloed op uw eigen veiligheidsbeleving?

- 1 zeer veel
- 2 veel
- 3 niet veel, niet weinig
- 4 weinig
- 5 zeer weinig
- 6 weet niet, geen mening

Achtergrondgegevens

Q37 Wat is uw geboorteland?

- 1 Nederland
- 2 Suriname
- 3 Antillen, Aruba
- 4 Turkije
- 5 Marokko
- 6 Europa (inclusief voormalige Sovjet-Republieken)
- 7 VS, Canada, Australië, Nieuw Zeeland, overig Oceanië, Japan, Indonesië, Nederlands Indië
- 8 overig Azië, overig Midden- en Zuid-Amerika, overig Afrika
- 9 onbekend (geen antwoord)

Q38 Wat is het geboorteland van uw moeder?

- 1 Nederland
- 2 Suriname
- 3 Antillen, Aruba
- 4 Turkije
- 5 Marokko
- 6 Europa (inclusief voormalige Sovjet-Republieken)
- 7 VS, Canada, Australië, Nieuw Zeeland, overig Oceanië, Japan, Indonesië, Nederlands Indië
- 8 overig Azië, overig Midden- en Zuid-Amerika, overig Afrika
- 9 onbekend (geen antwoord)

Q39 Wat is het geboorteland van uw vader?

- 1 Nederland
- 2 Suriname
- 3 Antillen, Aruba
- 4 Turkije
- 5 Marokko
- 6 Europa (inclusief voormalige Sovjet-Republieken)
- 7 VS, Canada, Australië, Nieuw Zeeland, overig Oceanië, Japan, Indonesië, Nederlands Indië
- 8 overig Azië, overig Midden- en Zuid-Amerika, overig Afrika
- 9 onbekend (geen antwoord)

Q40 Uit hoeveel personen bestaat uw huishouden (inclusief uzelf)?

--	--

Q41 En kunt u zeggen hoe dit huishouden is samengesteld (incl. kinderen van 18 jaar en ouder)? Een huishouden is: (samen)wonen, eten, kosten betalen, slapen voor minimaal 4 nachten in de week

- 1 een persoon, alleenstaande
- 2 (echt)paar zonder kinderen (thuis)
- 3 (echt)paar met kind(eren) (thuis)
- 4 een ouder met kind(eren) (thuis)
- 5 twee volwassenen, zonder kinderen (thuis)
- 6 twee volwassenen, met kinderen (thuis)
- 7 drie of meer volwassenen, met kind(eren) (thuis)
- 8 drie of meer volwassenen, zonder kinderen (thuis)
- 9 anders _____
- 10 weet niet

Q42 Wat is uw voornaamste bezigheid?

- 1 werkzaam in loondienst, gesalarieerd
- 2 zelfstandig werkzaam, freelance
- 3 meewerkend in familiebedrijf
- 4 werkloos, werkzoekend, wachtgeld
- 5 onderwijs volgend, studerend
- 6 huisvrouw, huisman
- 7 arbeidsongeschikt, invalide, langdurig ziek
- 8 AOW, gepensioneerd, rentenierend, VUT
- 9 vrijwilligerswerk
- 10 anders _____
- 11 weet niet

Q43 Woont u in een flatwoning, een eengezinswoning of een andere woning?

- 1 flatwoning
- 2 eengezinswoning
- 3 andere woning
- 4 weet niet, geen antwoord

Q44 Wat is uw hoogst VOLTOOIDE opleiding?

- 1 geen opleiding gevolgd of enkele jaren lagere school, basisschool gevolgd
- 2 lagere school, basisschool, speciaal onderwijs
- 3 VSO, voortgezet speciaal onderwijs
- 4 VBO, LBO (huishoud-, ambacht-, technische school, interne bedrijfsopleiding), MBO-KORT, BBL,BOL 1-2, leerlingwezen, ULO
- 5 MAVO, MULO, VMBO
- 6 MBO(-lang), interne opleiding op mbo-niveau, BBL,BOL 3-4
- 7 HAVO, VWO, HBS, MMS
- 8 HBO, interne opleiding op hbo-niveau
- 9 WO, universiteit, kandidaatsexamen
- 10 anders, _____
- 11 weet niet

Q45 Wat is uw postcode?

--

Hartelijk dank voor het invullen van de vragenlijst

Bijlage Oorspronkelijke factoren

Operationalisaties overlast en criminaliteit

vraag (zie bijlage vragenlijst)	Bron
Q6_1	Politie Monitor Bevolking
Q6_2	Politie Monitor Bevolking
Q6_3	Politie Monitor Bevolking
Q6_5	Politie Monitor Bevolking
Q6_8	Politie Monitor Bevolking
Q6_9	Politie Monitor Bevolking
Q6_10	Politie Monitor Bevolking

Operationalisaties slachtofferschap

vraag (zie bijlage vragenlijst)	Bron
Q26	Politie Monitor Bevolking
Q28	Politie Monitor Bevolking
Q30	Politie Monitor Bevolking
Q32	Politie Monitor Bevolking

Operationalisaties verloedering

vraag (zie bijlage vragenlijst)	Bron
Q6_4	Politie Monitor Bevolking
Q6_6	Politie Monitor Bevolking
Q6_7	Politie Monitor Bevolking

Operationalisaties sociale cohesie

vraag (zie bijlage vragenlijst)	Bron
Q1_4	Monitor Leefbaarheid en Veiligheid
Q7_2	Sampson (1997)
Q7_6	Sampson (1997)
Q8	Bellair (1997)
Q9	Lee (2003)

Operationalisaties zelfredzaamheid

vraag (zie bijlage vragenlijst)	Bron
Q18_1	O+S (nieuw)
Q18_2	O+S (nieuw)
Q18_3	O+S (nieuw)
Q18_4	O+S (nieuw)

Operationalisaties leefbaarheid

vraag (zie bijlage vragenlijst)	bron
Q1_2	Veiligheidsmonitor Rijk
Q1_3	Veiligheidsmonitor Rijk
Q1_5	Veiligheidsmonitor Rijk
Q3	Monitor Leefbaarheid en Veiligheid
Q5	Wonen in Amsterdam

Operationalisaties vertrouwen in de buurt

vraag (zie bijlage vragenlijst)	bron
Q1_1	Monitor Leefbaarheid en Veiligheid
Q2	Veiligheidsmonitor Rijk
Q4	Veiligheidsmonitor Rijk
Q7_1	Brodsky (1999)
Q7_3	Monitor Leefbaarheid en Veiligheid
Q7_4	Brodsky (1999)
Q7_5	Brodsky (1999)

Operationalisaties risicoperceptie

vraag (zie bijlage vragenlijst)	bron
Q17_1	Vanderveen (2006)
Q17_2	Vanderveen (2006)
Q17_3	Vanderveen (2006)
Q17_4	Vanderveen (2006)

Operationalisaties onveiligheidsbeleving

vraag (zie bijlage vragenlijst)	bron
Q10	Monitor Leefbaarheid en Veiligheid/ Vanderveen (2006)
Q11	Monitor Leefbaarheid en Veiligheid/ Vanderveen (2006)
Q12	Monitor Leefbaarheid en Veiligheid/ Vanderveen (2006)
Q13	Veiligheidsmonitor Rijk/ Vanderveen (2006)
Q14	Monitor Leefbaarheid en Veiligheid/ Vanderveen (2006)
Q15	Monitor Leefbaarheid en Veiligheid/ Vanderveen (2006)
Q21	O+S en VU (nieuw)
Q22	O+S en VU (nieuw)
Q23	O+S en VU (nieuw)
Q24	O+S en VU (nieuw)
Q25	O+S en VU (nieuw)

Bijlage Factoranalyse

Factorloadingen buurtprobleemvragen (negatieve factoren met uitzondering van slachtofferschap)

	component 1	component 2	component 3
bedreiging	.73	.35	
overlast van groepen jongeren	.73		
gewelddelicten	.74	.35	
drugoverlast	.65	.31	
fietsendiefstal		.78	.33
diefstal uit auto's		.74	
inbraak in woningen		.64	
bekladding van muren en/ of gebouwen	.37		.51
rommel op straat	.34		.70
hondenpoep op straat			.79

Factorloadingen positieve factoren

	compo nent 1	compo nent 2	compo nent 3	compo nent 4	compo nent 5
actief geweest in de buurt			.61		
mensen in de buurt kennen me nauwelijks	.45		.64		
contact met de buren			.75		
geschatte kans op hulp van de buren	.32		.58		
verhindere slachtoffer mishandeling		.92			
verhindere slachtoffer diefstal op straat		.90			
verhindere slachtoffer inbraak eigen woning		.76			
verhindere slachtoffer bedreiging		.91			
onderhoud wegen, paden en pleintjes				.87	
onderhoud perken, plantsoenen en parken				.84	
verlichting op straat				.60	
thuis voelen in de buurt	.79				
gezellige buurt met veel saamhorigheid	.77				
in hoeverre is uw buurt een prettige buurt	.74				
ik woon in een hechte buurt	.72		.34		
ik ga op een prettige manier met de mensen in mijn buurt om	.65				
bewoners hebben zelfde normen en waarden	.77				
mensen in de buurt zijn te vertrouwen	.73				
buurt komend jaar vooruit of achteruit					.68
tevredenheid kwaliteit woning					.55
kan me niet schelen hoe buurtgenoten over me denken			.37		.44

Bijlage Regressieanalyse

Gestandaardiseerde coëfficiënten in de regressieanalyses op veiligheidsbeleving

	model 1	model 2	model 3
media	-.272	-.218	-.180
leeftijd	-.174	-.194	-.180
geslacht (vrouw= 0, man = 1)	.105	.093	.091
persoonlijkheid	.097	.073	.051
criminaliteit en overlast		-.289	-.210
slachtofferervaring (ja = 1, nee = 0)		-.127	-.093
zelfredzaamheid		.056	.00
leefbaarheid		.107	.082
vertrouwen in de buurt		.189	.188
risicoperceptie			-.283
R square	.12	.37	.43

Bijlage Gebruikte methode³

Testing Mediation with Regression Analysis

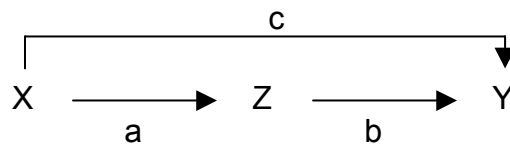
Mediation is a hypothesized causal chain in which one variable affects a second variable that, in turn, affects a third variable. The intervening variable, Z , is the mediator. It “mediates” the relationship between a predictor, X , and an outcome, Y . Graphically, mediation can be depicted in the following way:

Paths a and b are called direct effects. The mediational effect in which X leads to Y through Z is called the *indirect effect*. The indirect effect represents the portion of the relationship between X and Y that is mediated by Z .

Testing for mediation

Baron and Kenny (1986) proposed a four step approach in which several regression analyses are conducted and significance of the coefficients is examined at each step. Take a look at the diagram below to follow the description.

Step 1. Conduct a regression analysis with X predicting Y (path c), $Y = a + bX + e$.

Step 2. Conduct a regression analysis with X predicting Z to test for path a ,

$Z = a + bX + e$. *Step 3.* Conduct a regression analysis with Z predicting Y to test the

significance of path b , $Y = a + bZ + e$. *Step 4.* Conduct a regression analysis with X

and Z predicting Y , $Y = a + b_1X + b_2Z + e$. In this latter, mediation is supported if the

partial direct effect for path c is nonsignificantly different from zero and path b is sig-

nificantly greater than zero.. If c is nonsignificantly different from zero, results are

consistent with a *full* mediational model. If path b is significant after controlling for the

direct effect of X (path c), but path c is still significant, the model is consistent with *par-*

tial mediation.

Calculating the indirect effect

The above four step approach is the general approach most researchers use, but, instead,

one should calculate the indirect effect and test it for significance. There are two ways

to accomplish this. Judd and Kenny suggested a way to do this by computing the dif-

ference between two regression coefficients. To do this two regressions are required.

The first regression equation is: $Y = a + b_1X + b_2Z + e$. The second equation is:

$Y = a + bX + e$. One can obtain the indirect effect by subtracting coefficient for X in the

first equation from the coefficient for X in the second equation: $b_1 - b$. (Note: be sure

to use unstandardized coefficients).

³ Document gevonden op URL: www.ioa.pdx.edu/newsom/usp534/ho_mediation.doc, geraadpleegd op 1 oktober 2007

An equivalent way to do this is to test two regression equations (1) $Y = a + b_1X + b_2Z + e$ and (2) $Z = a + bX + e$. Then one can multiply the two coefficients: $b_{indirect} = (b_2)(b)$. The product of the coefficients from these two regression equations is equal to the difference between the coefficients obtained from the two different regression equations described above.

Statistical test of the indirect effect

As with many statistics, we can construct a t-test of the indirect effect using a ratio of the indirect coefficient to its standard error. For example, when testing regression coefficients we divide the statistic, b , by an estimate of its standard error, s_b .

$$t_{indirect} = \frac{b_{indirect}}{s_{b_{indirect}}}$$

Remember that the sampling distribution is a frequency distribution for a statistic if it was calculated in an infinite number of samples of the same size (drawn from the same population). The standard error for any statistic is the estimate of the standard deviation for that sampling distribution.

Three Approaches to Standard Error Computation

Sobel (1982) proposed an approximate test of the standard error using the following formula:

$$s_b = \sqrt{b^2s_a^2 + a^2s_b^2}$$

Baron and Kenny (1986) present a different formula, which they refer to as the population value. In other words, all the parameter estimates are assumed to be population values rather than sample estimates

$$s_b = \sqrt{b^2s_a^2 + a^2s_b^2 + s_a^2s_b^2}$$

Goodman (1960) gives the following formula, which seems to be a more exact estimate.

$$s_b = \sqrt{b^2s_a^2 + a^2s_b^2 - s_a^2s_b^2}$$

For all of the formulas above, refer to the diagram on Page 1 for the notation. b^2 represents the unstandardized coefficient for the path in the diagram designated as b , a^2 represents the square of the unstandardized coefficient for the path designated as a , s_a^2 represents the square of the standard error for the coefficient for path a , and s_b^2 is the square of the standard error for path b . Notice that these formulas are all rather similar—the only difference is the last term, $s_a^2s_b^2$, the product of the two standard errors. This last term will have a smaller impact when standard errors are small and when sample sizes are large.

Online resources

Online calculation of sobel test: <http://quanrm2.psy.ohio-state.edu/kris/sobel/sobel.htm>

Dave McKinnon's website on mediation analysis: <http://www.public.asu.edu/~davidpm/ripl/mediate.htm>

David Kenny also has a webpage on mediation: <http://nw3.nai.net/~dakenny/mediate.htm>

Bijlage Literatuurlijst

- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: the exercise of control*. New York: Freeman.
- Baron, R.M., and Kenny, D.A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51 (6), 1173-1182.
- Baumer, T.L. (1978). Research on fear of crime in the United States. *Victimology*, 3, 254-264.
- Bellair, P.E. (1997). Social interaction and the community crime: examining the importance of neighbor networks. *Criminology*, 35(4), 677-703.
- Boutellier, J.C.J. (2005). *Meer dan veilig: over bestuur, bescherming en burgerschap*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Boutellier, J.C.J.(2006). Een nieuwe ordening: Een verkenning van de relatie tussen veiligheid, recht en vertrouwen. *Recht der Werkelijkheid*, 3.
- Boutellier, J.C.J., Wonderen, R. van, Tan, S., Groot, I. de & Nieborg, S. (2007). *Sociaal vertrouwen in Oud-Zuid, literatuurverkenning en ontwikkeling van een meetinstrument*. Utrecht: Verwey-Jonker instituut.
- Brodsky, A.E., O'Campo, P.J., Aronson, R.E. (1999). PSOC in community context: multi-level correlates of a measure of psychological sense of community in low-income, urban neighborhoods. *Journal of Community Psychology*, 27(6), 659-679.
- Bruinsma, G.J.N. & Bernasco, W. (2004). *De stad en sociale onveiligheid. Een state of the art van wetenschappelijke kennis in Nederland*. Leiden: NSCR.
- Dijk, T., Flight, S. & Oppenhuis, E. (2000). Voor het beleid, achter de cijfers, de uitkomsten van de GSB-monitor veiligheid en leefbaarheid nader geanalyseerd. *Hilversum: Intomart*.
- Elffers, H. & Jong, W. van (2004). 'Nee, ik voel me nooit onveilig'. Determinanten van sociale onveiligheidsgevoelens. *Leiden: NSCR*.
- Fetchenhauer, D. & Buunk, B.P (2005). How to explain gender differences in fear of crime: towards an evolutionary approach. *Sexualities, Evolution and Gender*, 7(2), 95-113.
- Garofalo, J. (1981). The fear of crime: causes and consequences. *The Journal of Criminal Law & Criminology*, 72(2), 839- 857.

- Golant, S.M. (1984). Factors influencing the nighttime activity of old persons in their community. *Journal of Gerontology*, 39 (4), 485-491.
- Gomme, I.A. (1986). Fear of crime among Canadians: a multivariate analysis. *Journal of Criminal Justice*, 14, 249-258.
- Hindelang, M.J., Gottfredson, M.R. & Garofalo J. (1978). *Victims of personal crime: an empirical foundation for a theory of personal victimization*. Cambridge, MA: Ballinger.
- Jackson J.J. (2004). Experience and Expression. *British Journal of Criminology*, 44 (6), 946- 966.
- Kalmijn, M. & Kraaykamp, G. (1999). De verklaarde variantie verklaard: een vergelijking van sociologische onderzoeksartikelen in de periode 1975-1998. *Mens en Maatschappij*, 74, 166-180.
- Kennedy, L.W. & Silverman, R.A. (1985). Perceptions of social diversity and fear of crime. *Environment and Behavior*, 17(3), 275-295.
- Killias, M. & Clerici, C. (2000). Different measures of vulnerability in their relation to different dimensions of fear of crime. *British Journal of Criminology*, 40, 437-450.
- Knippenberg, A. van. & Siero, F. (1994). *Multivariate analyse, beknopte inleiding en toepassingen*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Lee, M.R. & Earnest, T.L. (2003). Perceived community cohesion and perceived risk of victimization: a cross-national analysis. *Justice Quarterly*, 20(1), 131-157.
- Manunta, G. (1999). What is Security? *Security Journal*, 12(3), 57-66.
- Oppelaar, J. & Wittebrood, K. (2006). *Angstige burgers? De determinanten van gevoelens van onveiligheid onderzocht*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Pain, R. (2000). Place, social relations and the fear of crime: a review. *Progress in Human Geography*, 24 (3), 365-387.
- Sampson, R.J., Raudenbush, S.W. & Earls, F. (1997). Neighborhoods and violent crime: a multilevel study of collective efficacy. *Science*, 277 (5328), 918-924.
- Taylor, R.B. , Gottfredson, S.D. & Brower, S. (1984). Block Crime and Fear: Defensible Space, Local Social Ties and Territorial Functioning. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 21(4), 303-331.
- Taylor, R.B. & Hale, M. (1986). Testing alternative models of fear of crime. *The Journal of Criminal Law & Criminology*, 77(1), 151- 189.
- Vanderveen, G. (1999). Stoere mannen, bange vrouwen. *Tijdschrift voor Criminologie*, 41(1), 2-20.

Vanderveen, G (2006). *Interpreting fear, crime, risk and unsafety*. De Haag: Boom Juridische uitgevers.

Verweij, A. (2002). *Rapportage pilot-study schriftelijke vragenlijst Netherlands Kinship Panel Study*. Department Sociologie Universiteit van Tilburg.

Veiligheidsindex Amsterdam 2003-2005. Een beleids- en meetinstrument van de driehoek Amsterdam-Amstelland. Gemeente Amsterdam, Regiopolitie Amsterdam-Amstelland en Arrondissementsparket Amsterdam.

Vitelli, R. & Endler, N.S. (1993). Psychological determinants of fear of crime: a comparison of general and situational prediction models. *Personality and Individual Differences*, 14(1), 77-85.

Will, J.A. & McGrath, J.H. (1995). Crime, neighborhood perceptions and the underclass: the relationship between fear of crime and class position. *Journal of Criminal Justice*, 23(2), 163-176.

Wilson, J.Q. & Kelling, G.E. (1982). Broken windows: the police and neighborhood safety. *The Atlantic Monthly*, 249 (3), 29-38.

Wree, de, E., Vander Beken, T., Ponsaers, P. (2006). 'Help, ik voel mij onveilig', diversiteit in representaties over het ervaren van onveiligheid. *Panopticon*, 27(2), 5-29.